

ЛИТЕРАТУРЕН ГЛАС

БРОЙ 172, Година XXI
април 2014
Цена 1,00 лв.

ВЕСТНИК ЗА ЛИТЕРАТУРА И КУЛТУРА

Основан от Д.Б.Митов и списван от него
от 1928 г. до 1944 г. в София

KAT № 430 ISSN 1310 - 7917

Уважаеми старозагорци,
скъпи жители на Област Стара Загора,

Честито Възкресение Христово!

Нека запалените свещи във Великденската нощ озарят душите и сърцата ни! Нека бъдем по-мъдри, по-смирени и по-добри помежду си! Да посрещнем Великден пречистени и с вяра в по-успешното бъдеще за нас и за децата ни!

Честит празник!

Живка АЛАДЖОВА,
Областен управител
на Област Стара Загора

Уважаеми старозагорци,

Честито Възкресение Христово!
Приемете искрените ми пожелания за Великден, изпълнен с вяра и любов, със спокойствие и семейно щастие!
В навечерието на един от най-светлите християнски празници повярвайте в добротата и светлината, която всеки човек носи!
Нека мир цари в душите ни!
Нека бъдем отзивчиви и човечни!
Нека Възкресение Христово изпълни най-великата си мисия – да ни направи по-добри, по-милостиви, по-състрадателни и по-смирени!

Христос Воскресе!

Емил ХРИСТОВ
Председател на Общински съвет
Стара Загора

Уважаеми съграждани, скъпи старозагорци,

По случай настъпващия светъл християнски празник Великден, се обръщам с най-сърдечни поздрави към вас, вашите семейства и гостите на Стара Загора.
Бих искал да ви пожелая да го посрещнете в добро здраве и самочувствие, сред близките и любими хора.
Бъдете добри и не забравяйте да дарявате добрини на тези, които имат нужда от вашата подкрепа. Нека празникът бъде щастливо преживяване за всички вас!

Светъл и Благословен Великден!

Живко ТОДОРОВ
Кмет на Община Стара Загора

ХРИСТОС ВОСКРЕСЕ!

ИЗЛОЖБА НА СТАРОЗАГОРСКИТЕ
ХУДОЖНИЦИ В СОФИЯ

81 ПЛАТНА БЯХА ПРЕДСТАВЕНИ
В ЗАЛАТА НА "ШИПКА" 6

ПОЕТИЧЕН КОНКУРС „НИКОЛАЙ ЛИЛИЕВ“

*Дружество на
писателите –
Стара Загора
Фондация „Космос“
Народно читалище
„Николай Лилиев-2005“
Стара Загора
в. „Литературен глас“
сп. „Птици в нощта“*

ОБЯВЯВАТ ПЪРВИ НАЦИОНАЛЕН ПОЕТИЧЕН КОНКУРС „НИКОЛАЙ ЛИЛИЕВ“ Стара Загора, 2014

СТАТУТ

Първият национален конкурс за поетично творчество „Николай Лилиев“ се посвещава на видния старозагорски поет символист

НИКОЛАЙ ЛИЛИЕВ.

• Конкурсът си поставя за цел да поощрява българското поетично слово

• Конкурсът се провежда ежегодно през месец май

ИЗИСКАВАНИЯ И УСЛОВИЯ

ЗА УЧАСТИЕ

1. Конкурсът е явен и индивидуален

2. В конкурса могат да участват всички лица, без ограничение във възрастта, живеещи в България или в чужбина.

Забележка: В конкурса участват произведения, които не са публикувани.

Творците се представят с до ТРИ стихотворения, напечатани на компютър.

3. Творбите да са на български език.

4. Всяка отделна творба се придвижава с данни за участника: трите имена, адрес, телефон за връзка и/или имейл, възраст на участника

обявява резултатите и наградените творби на поетичен празник – рецитал, посветен на българската култура.

НАГРАДИ

Първа награда	500 лв.
Втора награда	400 лв.
Трета награда	300 лв.
Награда за автор до 18 год.	200 лв.
Награда за творба, предназначена за деца	200 лв.

Наградените произведения, както и други по преценка на журито, ще бъдат публикувани във в. „Литературен глас“ и сп. „Птици в нощта“.

*В броя публикуваме картини от изложбата
“БЕЛИН МАРТИНОВ И ПРИЯТЕЛИ”, открита в
зала “БАЙЕР” - Стара Загора, на 14 март 2014 г.*

МЕМОАРИТЕ КАТО АВТОИРОНИЯ “ДИНОЗАВЪРСКИ СПОМЕНИ” ОТ РУМЕН СТОЯНОВ – ПРЕМИЕРА

Анжела Димчева

На 1 април в Унгарския културен институт известният ни преводач и писател **Румен СТОЯНОВ** представи новата си мемоарна книга „Динозавърски спомени“ (Издателско ателие „Аб“), издадена с подкрепата на Министерство на културата – програма „Помощ за книгата“.

Премиерата се водеше от д-р Тошо Дончев (директор на Унгарския културен институт), който отбеляза, че е кръвно свързан с Румен Стоянов (общите им корени са в с. Драганово).

За повече от 50 години активно творчество Румен Стоянов (дипломат, писател, преводач, поет, преподавател) е издал 22 книги, сега новата му мемоарна книга е първа в поредицата „Майстори на превода“.

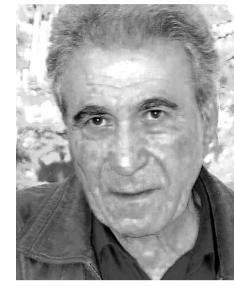
Издателката Ана Боянова каза: „Това е една изключително интересна книга, едва ли има друга такава – с невероятно чувство за хумор, всеки ред, дума, фраза са с ненатрапчиво чувство за хумор, филигранно, майсторски дантелено, какъвто всъщност човек е Бачо Румен. Той употребява умалителни, умалителни на умалителните, диалектни думи, архаизми, с тях ни отпраща към едни дебри на български език, които не сме подозирали, че съществуват. Невероятен урок – как се пише по този начин, как може човек да пише

за себе си, без да се самовъзвеличава. Румен Стоянов описва срещите си с величията от латиноамериканската литература и култура, то е бил с тях на „ти“, влизал е в тяхната кожа, в образната им система. Обикновеният читател разбира тайните на преводаческото изкуство... В книгата е отразен брилянтният характер на Румен Стоянов, отношенията му с хората, етичните качества на неговата личност.“

Пламен Хаджийски в есеистично-аналитичен стил разнизи на текстово ниво качествата на „Динозавърски спомени“: „Няма такава книга – по жанрова характеристика тя е уникална (Ridiculum vitae). Румен Стоянов е почетен доктор на два университета в Латинска Америка, но той е изключително скромен човек и нарича себе си „малеш динозавър“... Това е една невероятно хумористична книга – слово, в недостижим вариант. Той е човек на книгата, издънка от потеклото на небесните всепокровители на Европа Св. св. Кирил и Методий, той е жрец – зрящ в спасителното слово.“

Авторът Румен Стоянов говори за гилдията на преводачите, за липсата на История на превода, за слабото внимание от страна на БАН и Съюза на преводачите към дейността на хилядите български преводачи: „Тази книга е не само моя биография, тя е набор от есета, бележки, дневникови наброски и опит да бъда

Петко БРАТИНОВ

ПРЕВРАТНОСТИ

Трудно се общува
със поетите разглезени.
Доста ги лустросаха,
та чак ги подлудиха.

Някои от тях
се подвизават
поприведени

в задните дворове
на живота
потъмнял.

Търсят нещо:
Копче ли загубено?
Щипка за пране ли?
Или хвърлена значка?

Задните дворове
са на мода.
Там въздишат
всякакви остатъци
от всички времена.

Дворните поети
ги възпяват.
А понякога
сочат към небето
и крещят
с пресипнал глас:

,Стига с тези
ястреби,
соколи
и орли!
Бъдещето свети
от пчели
и пеперуди.
Блясъкът им сълнчев
превъзхожда
всеки полет! ...“

Няма нищо страшно
след такива
болни мнения.

Страшно е, че птиците
появиха във тях.

ПОСЛЕДСТВИЯ

Завиждат му,
завиждат на поета
за неговото
знатно погребение.

И много от събрата си
съмнят,
че също са достойни
за такова.

Парцелът пък
във гробищата столични,
от скоро заделен
за най-признатите,
възбуджа

предстоящите вдовици.

И те разпалват битки
за места
на своите мъже
изнемощели.

А старите цветя
пред пантеона
презират вече
новите цветя.

ПО НАВИК

Отново търсиш
някакви доспехи,
захвърлил спешно
вносния халат.

И влязъл във предишни
свои дрехи
напираш да изглеждаш
още млад.

Но този късен порив
е рискован.
Това припомня
твоята звезда.
Ти цял живот
препуска без окови.
Навярно ще умреш
от свобода.

ДЕФОРМАЦИЯ

Между старите и новите гробища.
Между моите мъртви
и чуждите живи

аз пристъвам безшумно
като избягал тигър
от Зоологическата градина.

Искам да се добера
до последната височина.
Час по-скоро да се добера.
Отвращението ме задушава.

Противни са тези подножия
със тези изчадия,
пушинаци
и заклинания.

Престъпници подпомагат
построяването на храмове.

И Църквата ги венчеслави!...

Иконите са втрещени
от яростно недоумение.
А свещите са помръкнали
и отказват да запламят.

И толкова злобни думи
от всекиго срещу всекиго.

Ако злобните думи
оставяха белези по лицата ни –
представяте ли си
на какво щахме да заприличаме?

Представете си,
ако обичате.

И се сдобивайте с огледала.

университет. Живял е 18 години в Латинска Америка, от които 10 години в Бразилия като културно и пресаташе. По случай 500-годишнината на Бразилия е отличен с ордена „Рио Бранко“, офицерска степен (2000 г.). В момента е преподавател в Катедрата по испанстика и португалстика в СУ „Св. Климент Охридски“.

Превежда поезия и белетристика от испански и португалски на български и обратно. Сред превежданите от него автори са Маркес („Сто години самота“), Кортасар (6 книги), Борхес (2 книги), Карпентиер (2 книги).

Автор е на многобройни статии, предговори, послеслови и есета. Член е на Съюза на българските писатели и на Съюза на преводачите в България.

Пише поезия и проза на български, испански и португалски. Публикувал е поетическите сборници „Стихотворения в Бразилия“ (1981), „Бавни стихотворения“ (1983), „Прилив“ (1989), „Погача“ (1993), „Ракла“ (2003) и „Кърчаг“ (2005), и книгите с проза „Летопис на рунтавото време“ (1998), „Откоси“ (1999) и „Аз съм българин“ (1999). В превод на унгарски език е сборника на Румен Стоянов – „Lassúd szavak“ („Бавни слова“) – избрани стихотворения, есета, спомени, статии, афоризми, етюди, гатанки и др. (Издателство „Накут“, Будапеща 2011).

Румен Стоянов е роден на 29.10.1941 в с. Драганово, Великотърновско. Следва в СУ „Св. Климент Охридски“ и в Хавансия

Христо ГАНОВ**ДАЛЕЧЕН СПОМЕН**
триптих

1.
Отминалата голяма любов -
изоставена величествена сграда:
омайват клоните от страсти и зов,
тргват очите... Но

сърцето не страда.

2. **СЪН**
С музиката - завладяващ смях
ме повика бялата й къща.
Тръгнах, но разколебан се спрях: видях
как във къщата тъгата се завръща...

Но защо? И тъкмо днес? И този смях
в толкова безгрижна бяла къща.
Чаках някой знак да ми даде - там бях...
Нито тръгвам, нито се обръщам.

3.
Фантазия е любовта, фантазия,
когато без задръжки и всецияло
се жертваме и брамим я, и пазим я...
Фантазия!

Уста с уста говорят,
тяло с тяло...
И няма край.
И всичко е начало!

СЛАМКАТА

Навярно
подсъзнателно
човек се стреми
към близост,
макар да се опира
на несигурни
приятелства;

вярва във вечността
на непостоянната любов;
преживява в мизерия,
за да построи дом
върху пясък;
жертва се за децата си,
които закономерно го изоставят;
пропилива
подарените му дни и години
в химери,
които за оправдание
нарича идеи...

И всичко това, за да избяга
от огромната безутешност
на живота...

**ОПИТ ЗА ОБЯСНЕНИЕ
НА ИСТОРИЯТА**

На Боян Ангелов

Отначало
трябва фанатик.
Хората се поддават на внушение.
Възприемат
най-простите му
и най-абсурдни идеи.

/ Те имат нужда от идеи! /
Непременно
в тях трябва да има малко надежда.

Бавно или много скоро
/ за времето това няма значение /
фолософията му става част
от общественото съзнание.
Хората вече вярват,
че това е тяхната логика.
И приемат в момента само нея.

Ако има
/ а винаги има /
последователи на друг фанатик...
започват войните...

2000 г.

СЛЕД ОПЕРАЦИЯТА

черен сонет

Мирише на кръв и урина,
но със всичко се свиква.
Вонята е непоносима,
но не мога да викам,

зашто и аз съм от групата,
която също допринася
бързо марлите да се трупат,
колкото да не ми изнася...

Друго ме кара да настърхвам
от човешката биология:
как така се напъхахме

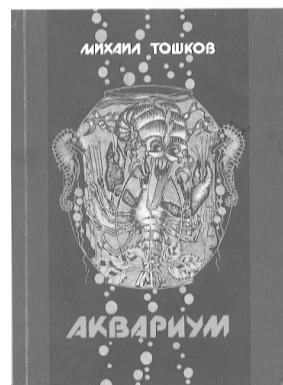
в тази тъпа патология,
че живота си превърнахме
в истинска урология...

* * *
Всеки ден на нокти,
всеки ден във стрес.
Денонощно - в клопка.
Ни дума, ни вест.

И така ще бъде, щото
се превърнах в роб.
Сам избрах гнездото.
То ще ми е гроб.

Чий е този глас,
който се рони из мрачината на пещерата
наречена „Космос“
безначален, безкраен?

„Аз съм гласть
в който никога не си се вслушвал,
в който винаги се съмняваш,
Зашто си същество с разум.
Бил си куче, сега ще си риба,
ще изпълзиш от водата,
ще станеш рибочовек.
След това - пак в кръговрата
до другото твое прераждане.
Ще се превърниш в
от едно същество в друго,
Зашто духът не умира.
И ще се гърчиш в съмнения,
и ще се питаш защо си дошъл.
За да водиш безкрайната битка
с разума, вселен у теб...“

Красимира МИНКОВА

В морето **Михаил ТОШКОВ** вижда „пантеон на множество загинали неизвестни“ - понятие хуманизъм, който силно контрастира с атеистичния светоглед на автора:

„...Как ще премина бос по водата,
като не вярвам в делата на оня светец
прекосил по сандали Червено море...“

Морето не присъства просто като тема, а е основен мотив, чрез който поетът опосредства философското си кредо. Самият живот на Тошков е равнозначен на безбрежно море:

„...И плувам все натам, в далечината,
където никое въже не е достигало,
където, ако има светлина,
е непозната...“

Човек има крилата на птицата и хрилете на рибата, за да не живее само на земята. Нужни са му „сетива за болката“, която не е само негова. Космическата скръб на лирическия „Аз“ е основанието, за да издаде Тошков своята присъда: „Човек навсякъде умира.“ Смъртта е начин на съществуване и поетът непрекъснато я персонифицира: „със същите очи зелени, любопитни, с издраскани ръце от морски раковини“.

Маринизъмът в тази поетическа лексика не е случайност, а закономерно търсено средство за крещяща до болка сетивност, за драматична релефност на изказа.

Тошков не е маринист в общоприетия смисъл на понятието. Сам той се определя като имитатор, т.е. актьор, който се превъплъща в ролята на рибите. Така неговата морска стихорама прераста в рядък спектакъл, и зрелище, и себепознание. А морето с неговата флора и фауна, в повечето случаи, е само реквизит.

На белия лист образът на рибата е като върху платно на художник-абстракционист: „единото ти око е на гърба, зъбите - на корема...“ Във вселенския спектакъл, който се разиграва в морето, е възпроизведен вечният конфликт между голямото и малкото (нищото). На прословутото мълчание на рибите Тошков е посветил интересния монолог, озаглавен „Разсъждения на едно нищо от планктона“: „Ние - рибите - мълчим.“ Подтекстът изплува на повърхността чрез антitezата на този стих от следващите няколко реда:

„Тъй казват тия,
които умеят да натикват
вързоп парцали на хората в устата.“

Поетът рисува с думи несравними гигантографии на морското дъно - дългина стихорама - където се подвизават хищници-убийци, доносници и блододавци... Лирическият апостроф гласи:

„Аз немея в заливчето на изядените.
Успокоява се духът ми от това,
че с мене са изяли семето ми,
и по този начин ще ме продължат!“

В поетическата лексика на Тошков има не само червени листопади, но и червени морета. Това е баграта на кръвта, която искри в сърцето му. Поетът копне:

„Кога ще бъде това мое
мечтано пътуване,
когато ще бъдат отсечени
всички въжеста
и лодките лудо ще тръгнат натам,
към въртопите,
където камите на рибите
са дори безопасни.
Кога ли ще бъде това
неживяно пътуване!...“

Когато чета и препочитам опусите на Тошков на тема море, все си мисля, че този, който може да изпее неговата „Пиратска песен“, който сладостно „плюнчи пръсти“, за да усети от коя посока ще задуха попътен вятър, не е човек, опознал морето от брега, от плажната ивица.

Затова му завиждам. Завиждат на поета за скиталчествата, все едно реални или иреални, из безкрай.

Възможно е това да са само скиталчества на душата му - все едно. Завиждам му, защото с необхватно въображение ни увлича в своята безкрайна дългина ОДИСЕЯ.

***

Михаил ТОШКОВ**ВОДА !**

От нея ли идвам? И накъде отивам?
Нима съм дошъл в светлината
да набъбна от семка във плод,
да предъвкам живота
и да потъна отново сред тъмното?
Та това е нелепо,
безсмислено съществуване!

„Ти си прашинка в един кръговрат
от безбройни прераждания
в който смъртта е преход
от един свят във друг!“

Бelin МАРТИНОВ, Рисунка

Маргарит ЖЕКОВ

***

Зима. Протегната,
дланта на просяка
се пълни със сняг.

18.01.2012

**СТИХОСБИРКАТА
НА ЖИВОТА**

Пръстите ти трепетно понечват
да отгърнат следващата страница.
Но книгата е свършила.

15.11.2013

***

Сред паяжина
капка роса, вишнев цвят -
храна за погледа.

***

Подхвърляш шепа
трохи за гълъбите.

Но още във въздуха ги отвява
пълът от техните
наобиколили те, прииждащи
към теб криле.

16.12.2013

Бelin MARTINOV, Рисунка

Благовеста КАСАБОВА

Преди време Георги ДРАМБОЗОВ издаде стихосбирка, озаглавена „Безлюбие“. Подчертаната гражданска и нравствена позиция се прие радушно от читателите, колкото и редък вид да са вече те. Новата си стихосбирка е озаглавил „Вратата на смиренето“. Художествената идея тук е различна, различна е и интонацията, и емоционалното послание. Гневът от заливащото ни безлюбие, безродие, безнравственост, безхаберие пред брутално нарушаваните закони на духа, поведение и морал, се е трансформирал в минорна изповед, в „смирене“ пред божественото и вселенските послания.

*„Сам Бог - ни казва той
-
в тефтера си е записал за мен:
на своя стих сам си господар -
ти в стих започваши
своя стих лиричен,
в стих завършиши
своя слънчев календар.“*

Смирене, но не и примирение. Защото колкото и да се „смирява“ пред прага на неизбежния край, той продължава да бъде верен на своята непримиримост към всичко, което унизиava, потиска и осърбява човека. Във „Вратата на смиренето“ поетът гради „откровенията“ си върху

Петър ВЕЛЧЕВ - 70 години**СОНЕТ ЗА СОНЕТА**

Живот, прощавай, но в елеен ритъм
не искат мислите да се излеят.
Изпъльва ме с енергия хореят,
но мъдростта на ямба предпочитам.

Дактилът ми напомня алгоритъм.
А амфибрахият е люлка – в нея
тъй дълго, тъй безценно се люлея,
че думите в сърцето си оплитам.

За теб избрах най-сдържаната форма,
защото ми е някак си присъща,
подходяща за всяко настроение.

И нека, не сред пищност бутафорна,
а като в скромна, но уютна къща,
се подслоним в това стихотворение!
1969 г.

Иван ГАЗДОВ,
Черни докосвания 1Иван ГАЗДОВ,
Черни докосвания 2Стоян РАДИЧЕВ**ПРОВИНЦИЯ**

Печал извира в малките градчета,
не бърза сякаш нищо да расте...
Върви животът никак вяло, крета -
болнаво, недоносено дете.
Мир няма за църковната камбана -
покойници изпраща всеки ден.
Смъртта дежурна гостенка ни стана,
от нея всеки дом е посетен.
За тези стихове дали читател
ще имам още във градчето аз?
Разчитам само на един приятел -
дано го трезвен срещна, в сгоден час!

СИМФОНИЯ

Не искам този свят да виждам тъжен,
а мене да ме сочат за глупак!
Не мога вече себе си да лъжа
и смешно ще е да опитвам пак...
Редът е често по-дълбок, потаен,
от хаос, плашещ вашите очи.
Внушения ви прави той за Рая,
но и покоят от тъга горчи...
Животът ни прилича на симфония,
звучи тя най-различно всеки ден -
с възторзи малко, с много стонове...
О, диригент Смъртта е вдъхновен!

АБДИКАЦИЯ

Ридаят мартенските небеса,
помътени от скръб, неутешими!...
По календар те още зимни са,
но трона си не иска тази зима...
С усмивка пролетта ще я смени
и прошка младо сълнце ще измоли
от нас за ледените сиви дни,
досадни болки, срамните неволи...
Променя се, различен е светът
и някак странен с новия си климат...
Дано и нови хора се родят
и във душите си сълънца да имат!

ПРОСВЕТЛЕНА ПОЕЗИЯ

няколко опорни точки:
поетът в мен, баща ми в
мен (съвместим с роден
дом и край) и България
в мен.

Умъдрен, стъпил на
„последната кота“ на
живота, поетът е разбрал,
че „миг е живота“ и
този миг трябва да бъде
изпълнен с любов и
поезия.

*„Сам Бог - ни казва той
-
в тефтера си е записал за мен:
на своя стих сам си господар -
ти в стих започваши
своя стих лиричен,
в стих завършиши
своя слънчев календар.“*

В стихосбирката като червена нишка преминава признанието му в любов към поезията. На лиричния си страх е посветил живота си и е готов да не бъде порошен за сторените грехове, а е готов сред „огромната пустиня“ Моисей да го „дари с проклятието поет“.

ЮЛСКИ ДЕН

От пладнето струи горещина.
Виси безсилна пламналата вис.
Вън на паважа стъпки на жена
навяват леност, полуслън, каприз.

А в стаята – самотност, хладина.
По снежнобелия и девствен лист
душата ми лети като шейна
и устремът ѝ е безцело чист.

Не знам къде отвежда този път,
но вятърът е с дъх на свобода.
Надбягвам се с безгрижния му бяг.

Поспирал да отдъхна. И стихът –
изящен, крехък – е като следа
от катеричка върху прясна сняг.

Пловдив, 1981 г.

БЯГСТВО

На Р. Радков

Тъй дълго молихме се на светците
да ни опазят от гнева на Бога,
че се уплашихме от нас самите
и църквата превърнахме в бърлога.

Как дълго се тормозиха душите,
вторачени в съдбата си убога...
Познанията – чаши недопити,
копнежите – трошици от тревога.

Ала удари гръм. И чудо стана!
Светците снеха своите ореоли,
като че снега някаква забрана.

Захвърлиха оскудните одежди
и хукнаха нанякъде си, голи,
отмъквайки горките ни надежди.

2000 г.

Моля те, Господи!

*Аз съм българче, с българско слово
мама български песни ми пля в ноцта
- чужда реч моя български стих
да не трови
и славяно-прабългарска
да е кръвта.*

Поетите са най-трайно обречени и
най-дълбоко уязвими. Те са като най-
чувствителния барометър отразяващ
промените - най-често съдбовни - във
всички времена и общества. Георги
Драмбозов е един от тези „барометри“,
доволил трудните и нерешими за сега
проблеми на страната ни и на човека
живеещ в нея. Застанал на „последната
кота“, пред „вратата на смиренето“,
поетът продължава да обича човека,
живота и родината си. Усетили голямата
му обич, в дома му незнайно как са
се настанили щурци, с мелодията на
цигулките си те превръщат „грешника
в светец“, просветляват песните му и го
правят щастлив и смирен.

*Деца на свята щурчова земя -
дано стихът ми звънне просветлен -
добре дошли с цигулките си у дома! -
След вас и Бог да влизат...
Вече съм смирен.*

Александра ИВОЙЛОВА**По залез**

Като дявол накуцващ
Анри дъо Тулуз-Лотрек
извива камшика
на своята рисунка.
„Ароматът на Париж –
казва на жената
и докосва бедрото ѝ с четка –
той е любов.”
Жената пали цигара
и се усмихва.
„Този слънчев сплит
на всички градове –
Париж –
пулсира под твоя пристегнат корсаж” –
казва още той.
И я обладава.

Грехопадението

Художник,
грехът ти във какво е?
Рисуваш Ева без смокинов лист.
И всяка твоя четка
пръска светлина.
И всяка женска форма
е копнеж по рая.
О, вечният копнеж –
той скрит е зад страстта!
Ала греха веднъж познали,
в Едем се връщаме
единствено в греха.

Човекът-мит

Човекът-мит не иска да умира,
човекът-мит живее сам между стените
и сянката му
мярка се в прозореца.
Той никога не плаче и не страда,
усмивката му е красива като райска
птица.
За него хората измислят име
и в хоризонти взират се далечноалени...
Човекът-мит живее близо.
Той се усмихва, сваля шапка, кима.
Накрая, тих, си тръгва много скришно –
за да не се досети никой, че си е отишъл.

***

Старите хора –
Старите хора
по пейките бели в градината –
тънки, прозрачни, пречистени –
слушат унесено зимния полъх в кръвта
си,
късно-есенно се усмихват на слънцето –
и младостта,
затрептяла за миг в светлината –
не ги връща вече назад,
а им спомня ангела,
които там ги очаква сред пътя.

Белин МАРТИНОВ, Рисунка

Петя ЦОЛОВА

Не е изненадващо,
че седемнайстата
поетична книга на
Елка НЯГОЛОВА е
озаглавена "Сълънчев
кладенец". В нейната
поезия светлото,
слънчевото, бялото и
доброто, са носеща
конструкция, което
предполага, че са и
нейна екзистенциална
философия: 29 години
делят "Сълънчев
кладенец" от дебютната
"Прозорци".

Така че спокойно можем да кажем, че
за три десетилетия тя издава стихосбирка
средно на две години, без (както това
се вижда ясно сега), да изневерява на
натюрела си, на себе си, без да допусне
недостиг на емоционален,
мисловен и тематичен
заряд в нито една от
книгите си. Израстването,
задълбочаването, уплътняването на драматизма
може да се проследи като
една постоянна тенденция
в нейната поетична
кардиограма. След "Нулева
группа" (1987 г.) и особено
през последните десет
години, Е. Няголова става
все по-физиономична
в поезията си, нейният
поетичен глас вече не може
да бъде събркан с никой
друг.

Елка НЯГОЛОВА
бърка пътя / детето на белоногата".

Патриотичната тема е свързана не само
с някогашната съдба българска, а и със
сегашната, когато децата ни тръгват да
търсят хляб и щастие извън родината,
далеч от дома. А личната преживяност
на темата, откриваме в затрогващите
"Есенно", "Skype", "Ноември" и др.

Едни от най-завладяващите
стихотворения в "Сълънчев кладенец" са
тези, в които поетесата разтваря пред нас
фамилната съкровищница на един род,
дошъл в Добруджа при обезългаряването
на Беломорска Тракия. Съкровищница,
пълна не с жълтици, а с нещо по-ценено –
взаимната обич и върност, съхранената
семейна топлота, достойно човешко
поведение, уважение към предците и
техния житейски пример. ("Морското
казино", "Бастунът на татко", "Конец от
злато", "Семеен албум"). В тях откриваме и
какво е дало здравата основа на живота на
лирическата героиня, на нейното човешко
и женско самочувствие. Вече стана дума
за нейната възискателност към мъжка,
но това не изчерпва характеристиката на
подчертаната женственост в тази лирика.
Женственост, сила преди всичко със
способността си да дава обич – "В мойта
кръв има много любов. Премного."
("Разголване") Лирическата героиня
е жена умно и мило грижовна. Тя е и
неоспорим стълб на дома, на "храма
за трима", който изгражда и защитава
с отданост към близките. Тя знае
цената на важните неща – да си спомним
великолепното стихотворение "Рецепта за
хляб": "Хляб се прави с любов / с мисъл
за нещо хубаво", и още... "Гледай да има
винаги / огън и сол в къщата".

Много характерна е способността на
тази жена за разбиране и съчувствие и
към другите хора (щастливи и нещастни,
грозни и красиви) и към безсловесните
божи твари – от малкото паяче през
мравките, пчелите, щурците, врабците,

делфините, конете до орлите в небето.
Впрочем неслучайно поетесата сама се
определя като "посестрица на птиците".
Те непрестанно разкорояват с крила
нейното поетично небе, нейния хоризонт.
"Летежът" е много характерен образ в
нейната поетика. Тя владее едно леко,
свободно и естествено преминаване от
реалното към фантазното, от Този свят в
Онзи (небесните Божествени владения),
в нейния стих Бог задрямва над хълма
като близък, добър старец. Изобщо тя
рисува впечатляващо, одухотворено и
запомнящо се, някои от стихотворенията
и са рисунки, картини, мащабни платна.
("Петъчен акварел", "Пладне", "Оранжев
дъжд", "Смокинята"). А темата "летеж"
достига своя връх в стихотворението
"Летящите хора": "Летящите хора/
умират с пет лева въвджоба/ и тихо
говорят/ за земните работи строго./ По
мярка крилата им са." И още: "Летящите
хора живеят в отделна държава/ и в нея
не всичко до хляба единичък се свежда. /
Такива (безкрайно давна) ги Господ
направи - да има в човешкия ад/ и малко
надежда".

Тази тема у Е. Няголова
съвсем естествено се прелива с темата за
страшната отечествена история, изисквала
много високи качества и у мъже, и у жени,
за да оцелее родът български и България.
("Границно гробище", "Фотоизглед
от Рожен", "Козлодуй", "Разговор с
продължение" и др.). От
последното ще цитирам стих, след който
коментарът е излишен:

**И ничие чуждо
ПРИСЪСТВИЕ/ в
учебника по история/ не
сваля от мене кръста/
с детето си да говоря/
да му разкажа просто/
уроците написани/ на
тази чешма въпросите/
и премълчаните
истини.../ Ще му ги
кажа, когато/ поеме с
големия куфар/ и тясна
му стане земята.". И
финалът: "Не може да
детето на белоногата".**

Едни от най-завладяващите
стихотворения в "Сълънчев кладенец" са
тези, в които поетесата разтваря пред нас
фамилната съкровищница на един род,
дошъл в Добруджа при обезългаряването
на Беломорска Тракия. Съкровищница,
пълна не с жълтици, а с нещо по-ценено –
взаимната обич и върност, съхранената
семейна топлота, достойно човешко
поведение, уважение към предците и
техния житейски пример. ("Морското
казино", "Бастунът на татко", "Конец от
злато", "Семеен албум"). В тях откриваме и
какво е дало здравата основа на живота на
лирическата героиня, на нейното човешко
и женско самочувствие. Вече стана дума
за нейната възискателност към мъжка,
но това не изчерпва характеристиката на
подчертаната женственост в тази лирика.
Женственост, сила преди всичко със
способността си да дава обич – "В мойта
кръв има много любов. Премного."
("Разголване") Лирическата героиня
е жена умно и мило грижовна. Тя е и
неоспорим стълб на дома, на "храма
за трима", който изгражда и защитава
с отданост към близките. Тя знае
цената на важните неща – да си спомним
великолепното стихотворение "Рецепта за
хляб": "Хляб се прави с любов / с мисъл
за нещо хубаво", и още... "Гледай да има
винаги / огън и сол в къщата".

Едно от най-емблематичните теми
при Елка Няголова е темата "Нулева
группа". Така е озаглавена и една малка
нейна поема, и една от книгите ѝ.
Разбира се, неслучайно. Поетесата
изповядва вярата в целебната сила на
човешката съпричастност, вярата във
високия дълг да помагаш и на страдащия
човек, и на болния човешки свят, да си
готов саможертвено да му прелееш от
собствената си кръв и така оздравително
да го заразиш със своя глад за обич,
със своята жажда за щастие, със своята
кръстна обреченост, наречена "следа от
гъздей, белег от добро".

Невъзможно е да се обхванат в една

кратка рецензия темите и идеите в 30-

годишното поетично творчество на Елка
Няголова, събрано в "Сълънчев кладенец".

Но особено в петте поеми, с които като със

заключителни акорди завършва книгата,

изкристиализира, струва ми се, едно

основно послание: "Светът се крепи на
любов, без нея пустиня е." И още веднъж

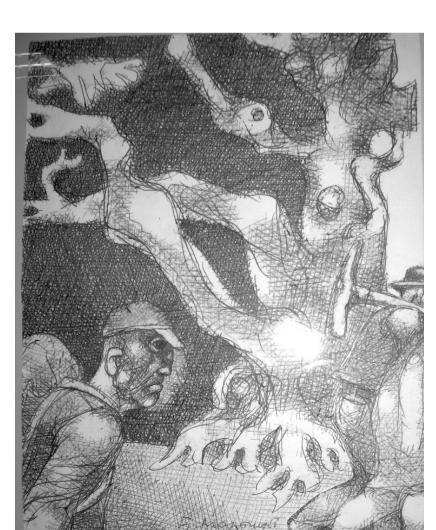
същото послание – в друг вариант, който

е и последен стих в книгата: "Самотен
знак, подобно ключа сол/ човекът крачи

в свойто петолиние./ И шепне: "Въпреки
това - любов! / След толкова измислени
омрази. / Навярно чак тогава е готов /

и Бог да ни опази!"

Какво може да се добави, освен: Амин!

Белин МАРТИНОВ, Рисунка

ПОЕЗИЯ НА ВЪТРЕШНИЯ ДРАМАТИЗЪМ

Янко ДИМОВ

Известно е, че творбите на поета говорят сами за себе си и за своя автор – в тях той разкрива гражданска и художествена си позиция, интелектуалната си подготовка, характера и дароването си.

И все пак, когато закръгли не малък период от живота и творчеството си, не е излишно да се обобщят характерните черти на постигнатото.

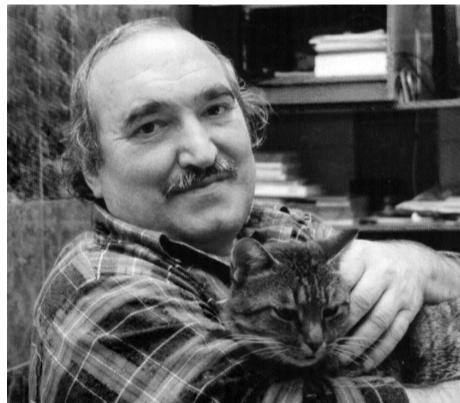
За поета **Георги РАЛЧЕВ** може спокойно да се каже, че той реализира естетическите си цели с модерни изразни средства, характерни за авторите от края на миналия и началото на сегашния век. Този поет често използва бял и свободен стих, изгражда сложни езикови конструкции, епилитични метафори, разнообразна строфична архитектоника.

Георги Ралчев се индивидуализира и с това, че използва иносказанието, митологическите алегории, които са по-скрити или по-явни отправки към настоящето, артистичен похват да разкрие собствената си съдба, темперамент, собствената си личност.

Той епо-сдържан в патоса и поетическия жест, при него драматизъмът се усеща подтекстово в синкопираниите редове, в недоизказаното, но достатъчно ясно подсказано.

Ралчев не обича риторичните похвати, избягва шумотвориците на литературните стъгди, фалша на мимолетното признание. Това не значи, че е херметичен. Напротив – основната традиция на българската поезия – да бъде в крак с времето си – в неговото творчество е защитена самобитно, автентично и оригинално със средствата на индивидуалния почерк и стил, със светоусещането на поета от 21 век.

И затова ще бъде все повече забелязван от читателите и от критиката, по-отчетливо ще се вписва в националния ни литературен живот. Доказателство е, че стана втория носител на Голямата национална награда за поезия „Усин Керим“ – 2012 г.

Георги РАЛЧЕВ

***

Любовта ни
не може да е оправдание
за това,
че не печеля достатъчно.

Не ме упреквай,
не е по моя вина,
защото съм пияница
и се прибирам
с червило по шията.

Не ме упреквай.
Не търси пътя към черквата.

Твоето сърце
има място в мен,
не защото съм пияница
и не търся
пътя към черквата,

а като някакъв разговор
на хълтнал по теб,
който не търси
пътя към черквата.

Любовта е нещо друго,
онова,
което те прави на нищо отвътре
и не търси пътя към черквата.

***

Как да открадна твойто безразличие,
твоя волен смех и съпротива.
Бавно слизи вечерта на годините
и пее в мрака сivoоката сова.

Пее, възпява плътта ти божествена,
сластна, опиваща безнадеждно.
Крие се някъде от светлината
в страстните нощи сатаната.

В кариерите на любовта
погубих всичкото си време.
Счупих ръцете си,
главата си разбих
в кариерите на любовта.

И женските тела в несвяст
живяха за мига безкраен.
Гърмяха страшни небеса,
заспиващи светът замаян.

В кариерите на любовта
натрупаха дългове огромни.
Деня проспах, в нощта робувах
на сънища мистични и безумни.

Погубих цялото си време,
жени божествени цвияха,
събираха и Бог, и демон,
душите като славей пяха.

В кариерите на любовта
не знам дали ще оцелея.
Ще чукам камъни с глава
и пак за любовта ще пея.

***
Не казвай никога – не те обичах.
Не казвай никога.
Не те желах, не те прегръщах.
Не казвай никога.
Не бях с теб при изгрева на слънцето.
Не казвай никога.
Луната, луната ни видя.
Не казвай никому.
И ако някога, след хиляди слънца...
Не казвай на луната.
И ако някога след хиляди луни...
Не казвай на звездите.
При тебе аз отново пак се спра.
Не казвай никога – не те обичах.
Не казвай никога.

***
Живея тук, незнайно как
като старо неизпратено писмо,
пощальон очаквах,
бях ли получател,

в смисъл, че не бях го писал аз.

Зад маската на древния писател
(написал в сън писмо за любовта)
откривам знака на звездите,
на древно неизпратено писмо,
очаквано, забравено, а може би ненужно,

в смисъл, че не знаят те

дали ще стигне то до тях,
не зная аз дали ще го получа
от онзи прашен конен пощальон,

в смисъл, че не бях го писал аз,

защото тук от древността не знаят
къде живея и незнайно как
като старо неизпратено писмо,

в смисъл, че не бях го писал,

очаквам онзи пощальон
незнайен и невиждан,
той може да пристигне пеш
като прашен римски пехотинец
на моя неизвестен пак адрес.

От древността не зная аз къде живея.

В смисъл, че не бях го писал...

На П. Китински

Сърцето ми вляво, чашата вдясно,
гарван от нея отпива,
аз я допивам, песен захващам,
той под крилото я скрива.
Двама седиме, пием и пеем
песен от грек и сонети,
виното черно, гарванът черен –
аз побелях неусетно.

На Н. Вапцаров

Как успяха
да ни превърнат в плячка?!
В заложна монета.
В хазартен жетон.
Някои не изпяха
последната си песен,
ние, живите –
пеем без глас.
Не ни убиват вече с примка,
не пеем песни
в тунел за разстрел.
Умираме бавно
извън всяко време
в измислен кръжец:
Алкохол
Самоцел.

Родина

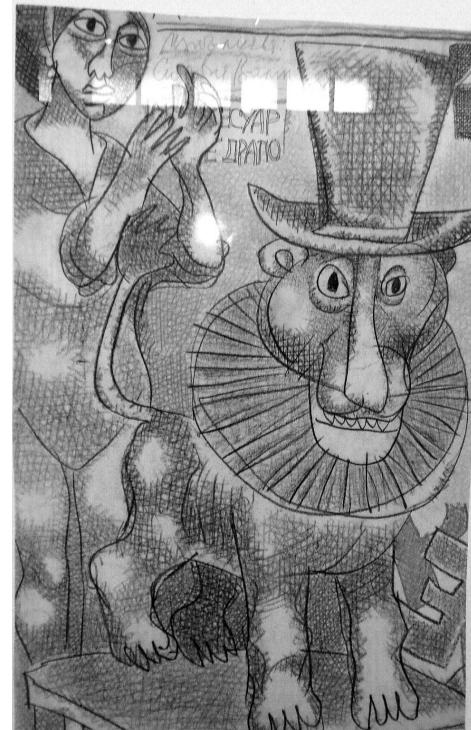
На проф. Симеон Янев

Защо не мога пред теб да се изправя?
Родино! Ти остана без имот.
Обръщам се на изток.
Обръщам се на запад.
Но всеки си е гушнал антипод.

Къде да търся образа ти светски?
Къде да те прегърна в тъмна нощ?
Пиян от твойте царствени ментета
до аутодафето ти осъмвам като скот.

Какво да правим скъпа моя
с колобъра, вселил се в мен:
да викнем Тангра – о наш бога,
забравен и отдавна заклеймен.

И пеем химни в тази драма,
за теб да чуят всички по света.
Къде ни водят във нощта голяма?
Родино, всички спим и през деня.

Белин МАРТИНОВ, Рисунка

Изповед на Залмоксис

I
Живея аз в своята Когайон –
свещена планина, в храм свещен.
Дочаках сам вестителят оттам
да слее в мен и двете начала.

При мен пристигат уморени, изнурени
в този дивен и подземен свят,
защото аз съм Бог на всичките умрели,
а след това, те могат да се преродят.

Приемам ги с химни и със танци
и като върховен и сакрален жрец
разкривам всичките им неизвестни тайни
за новия, подземния живот.

II
Духът ни винаги е жив
и всичко в човешката вселена
живее, гравитира и се връща
по своите правила в безкрай.
За да съществува и до днес
светът на живите.

А как без този тихен свят
ще можем да открием тайните
на другия, на вечния живот.

И аз безсмъртствам всеки ден.
Правете се и вие на безсмъртни.

III
Започнах аз от младите години
да върша ритуали според моята вяра.
И на богоете тайните обреди
успях да възвестя на всеки смъртен.

И аз безсмъртствам всеки ден.
Правете се и вие на безсмъртни.

Разбира се смъртта е край!

Тя ражда ново състояние
да се опознае другия живот.

Живея аз, живейте вие
живейте в своя Когайон
не съм Залмоксис
не съм и Кронос,
а нощен Бог,
не Бог на ден.

IV
Къде отиде пощальонът
от разказа на Херодот
писма изпраща още Омир
за нова гибелна война.

И аз безсмъртствам всеки ден.
Правете се и вие на базсмъртни.

Но той пътува, пак към нас
във този дивен и безкраен свят
разнася вести от Залмоксис
от другия, отвъден свят.

Очаквайте по Фейсбук някой ден
писмото на Залмоксис да получиш.

Елегия

На Мариана Ганева

Скръбта си в алкохол
няма да угасява.
Затова че съм сам
няма да проклинам любовта.
Тъгата ми
се стапя в радостта
че можах да те срещна,
че с теб можах
да разговарям само веднъж.
... Но и до сега
не намерих нищо в света,
за да го сравня с очите ти.

1972 г.

“ШОПСКИ ЕЗИК” И БЪЛГАРСКИЯТ ПОЛИТИЧЕСКИ НИХИЛИЗЪМ

*Ивица Дачич направи скандално изявление в Цариброд,
но българският “премиер” си премълча*

Зденка ТОДОРОВА,
Правозащитничка и журналист от гр.
Цариброд, Западни покрайнини

На 18 февруари 2014 г., в Цариброд беше открит Паметен бюст на Апостола на свободата, Васил Левски. 141-годишнината от обесването на Апостола беше помрачена от скандал, който съвсем умишлено предизвика сръбският министър-председател Ивица Дачич, заявявайки в прав текст, че „тук в Цариброд, все още никой не може да установи на какъв език се говори – сръбски, български или шопски“. Наред с двата езика – сръбският и българският, официален представител на сръбската държава съвсем официално произведе в присъствието на българския си колега западния български говор в език, определен от един век насам от сръбските политици, диалектологи, писатели, журналисти и антибългари като „шопски“. Той бил по-различен от българския и много по-близко до сръбския език. По тази логика, щом говори на царибродските българи е по-различен от българския книжовен език, то и самите хора са по-различни от българите. Не изключвам възможността част от хората с промити мозъци, които гласуват за партията на Слободан Милошевич в Цариброд, оглавявана в момента от Ивица Дачич, наистина да повярват в тези безумни твърдения. Целта на Дачич беше да се прикрие точно към тази част от населението, която се определя като „сръби“, „неопределящи се“, а до скоро и като „югославяни“. На последните парламентарни избори, които се провеждаха на 16 март т.г., за партията на Дачич гласуваха 10% в Цариброд. Останалите гласове се разпръснаха между множеството сръбски партии, които също споделят теорията за „шопски език“ в Западните покрайнини. Странно защо българският премиер и придружаващата го на 18 февруари 2014 г. огромна делегация взеха участие в тази предизборна кампания на сръбските власти, от която пострадаха единствено и само българските национални интереси в Западните покрайнини.

Не за пръв път официални сръбски политици правят опити да създадат в Западните покрайнини изкуствена нация. По тези въпроси аз съм написала голям брой статии, участвала съм с доклади в научни конференции, като правозащитничка се съзирала съм международни правозащитни организации, даже успях да предотвратя през 1994 г. издаването на „Шопски речник“ в Цариброд, авторът на който беше местен царибродски първенец от партията на Милошевич, Драган Колев. Опасността се криеше зад решението на Общинския съвет да финансира издаването на тази скандална книга. По време на режима на Милошевич в сръбските проправителствени медии и особено по националната телевизия бяха правени десетки репортажи за Цариброд, където „живеели сърби, българи и шопи“ и където се говорело на „шопски“. В кампанията участваха изявени сръбски академици, журналисти, политици. Оказа се, че четиринаесет години след падането на режима на Милошевич, политиката на официален Белград спрямо българите в Западните покрайнини си остана същата. „Шопската карта“ продължава да се размахва

все по-агресивно, което кулминира на 18 февруари не където и да е, а пред Паметния бюст на Васил Левски в Цариброд. Тази сръбска наглост от страна на българските политици и учени беше посрещната с мълчание, не съм сигурна, че не е имало ръкопляскания от българска страна, за да се угоди на сърбите и покаже, че правителството на България стои зад Сърбия по пътя й към ЕС. Много са предателствата, които спрямо българите в Западните покрайнини извършиха българските политици в по-близката и по-далечна история. Или, както се изказа д-р Марко Шукарев от Цариброд, най-голямата трагедия за българите в Цариброд е българската външна политика.

Когато казвам предателство, колкото и страшно да звуци тази дума, имам предвид не само Георги Димитров и последвалото безродничество на политическата върхушка от тоталитарната система на България, но и всички онези български политици, които от 1990 г. насам тусевъзхищаваха на Милошевич, ту наречаха Западните покрайнини „Източна Сърбия“, ту даваха безусловна подкрепа на Сърбия по пътя й към ЕС, ту строяха нови „мостове на сътрудничество“ в името на добросъседството, ту безмълвни прекланяха глави пред сръбските стремежи за „шопска нация“ в Западните покрайнини. Думата предателство е тежка, но по-подходяща не намирам. Защото сръбският колега на Орешарски неслучайно е подхвърлил репликата за „шопски език“ в Цариброд. Мълчанието на българската страна дава основание на сърбите да продължават да подхвърлят нови и нови реплики, докато най-накрая не включат в следващото преброяване и графата националност и определението „шопи“. Няма да се учудя, ако и тогава българските политици си замълчат в името на новата дружба между сръбския и българския народи, които вече „нямало какво да делят“. Но има тук и още нещо, което трябва да се знае. След скандалната си реч сръбският премиер си тръгна от импровизираната сцена в компанията на Пламен Орешарски, без да остави поне един букет пред Паметника на Апостола. Оказа се, че и българският премиер не е поднесъл венец пред Паметния бюст на Апостола, защото не било предвидено по протокол.

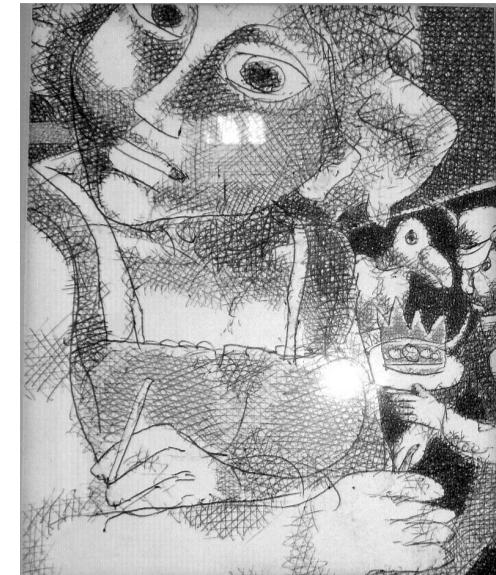
От друга страна, общинското ръководство на Цариброд, изцяло контролирано от Белград с помощта на множеството сръбски политически партии в общината, поднесе сухареч заделото на Апостола и на паметника, който бил 151-ият извън България. С други думи, важна е бройката, не е важно делото. А що се касае до мащабното присъствие на български журналисти на събитието, те по невежество надминаха и политиците. Цариброд беше представен за „сръбски град Димитровград“, в който според някои събеседници на българските репортери „Левски се е борил за свободата на двата братски народи – сръбския и българския“, и че се „борил срещу турците“. Нищо за идеите на Левски, нищо за неговото дело! На никой даже и не му направи впечатление фактът, че Паметният бюст на Апостола е поставен зад сградата на общината на метри до жп прелеза, обърнат не с лице към града, а с гръб, и че площадът, на който се намират общината и бюстът на Левски, носи, странно защо, името на Зоран Джинджич. Цариброд е единственият град в Сърбия, на който властите в Белград не разрешават името му да бъде възстановено, защото „Цариброд звучал много български“, а Димитровград бил по-приемлив за сръбската страна. Скандалът с репликата на сръбския премиер за „шопски език“ сякаш мина покрай ушите на българските журналисти, учени и писатели, придружаващи делегацията

на Орешарски. Единствената медија, която отреагира на скандала в Цариброд, беше ТВ СКАТ. Някой все трябваше да измие срама от българската журналистика. Кой ще измие обаче срама от унизителното поведение на българските политици?

Затова няма да е лошо да им припомним какво са казали на времето за сръбския шовинизъм и сръбските посегателства спрямо изконни български земи едни национално отговорни българи. Вбесен от сръбските „научни“ фантасмагории, Христо Ботев във в. „Знаме“ (бр. 20 от 29 юни 1875 г.) написва: „Вам беше твърде приятно да ни пеете от една страна медоточивата песен на братството и на съединението, и да ни лъжете с добрите си намерения на „южнославянския Пиемонт“, а от друга страна, да сеете прозелитизъм в западните краища на нашето отечество и да плетеете своята етнографическа и политическа кошница“. Не по-малко е вбесен от сръбския шовинизъм и Боян Пенев. В книгата си „Сръбският шовинизъм“ (1915) той казва: „Като се вглежда човек по- внимателно в миналото на Сърбия, в психиката на сръбския народ, в методата на неговото възпитание, ще разбере ясно, че краят не е могъл да бъде друг. Тук няма нищо за учудване. Пътят, по който бе тръгнала Сърбия, по който вървя толкова години, като създаваше болни поколения, отровени още в люлката от шовинистична зараза, можеше да изведе само до един край – до тоя, на който сме свидетели днес“. Боян Пенев това го пише през 1915 г. Сякаш е предчувствува какво ще се слуши със Сърбия 90 години по-късно.

През 1931 г. българският изследовател и етнограф Тихомир Павлов издава книгата си „Българите в Моравско и Тимошко“, като в предговора на книгата проф. Стефан Младенов пише: „Нашите западни съседи, братята сърби, обзвети напълно от безумната си мисъл за „Велика Сърбия“ от чужди земи с граници до Черно, Бяло, и Синьо море, се мъчат с най-безчовечните средства да унищожат всичко българско в новозаграбените югозападни и северозападни български земи, като си мислят наверно, че са успели да претопят българите в Тимошко, заграбено през 1833 г. и по Южна или Българска Морава, заграбена през 1878 г. А между това ето че действителността, която успяха да видят мнозина българи през времето от 1915 г. до 1918 г. сочи нещо по-друго, а именно, че има доста много „бугариши“ в двете споменати области, главно по-старото поколение и предимно жените не са успели да станат сърби по език, въпреки повече от 80-годишното сръбско владичество в Тимошко и близо 40-годишното в перочието на Южна Морава, па дори и цялата интелигенция в тия две области говори и днес сръбско-български, на съвсем неправилен сръбски език който поразява с многобройните си и старински български особености“.

Днес в България липсват учени и интелектуалци като Боян Пенев, Стефан Младенов, Тихомир Павлов, проф. Милетич, д-р Кръстю Кръстев, Йордан Захарiev, Емануил Попдимитров и други, които да излязат в защита на българския език от посегателствата на сръбската академична пропаганда. Вместо защита на български език и българската национална кауза, днешните български политици ръкопляскат на сърбите, че афишират измислената от тях „шопска нация“ в Западните покрайнини. И то не където и да е, а на метри от съмълчания поглед на Васил Левски, който с пълно основание беше обърнал гръб на целият този кичозно подгответ политически спектакъл, в който по едно време се беше включил и един полицейски вертолет на сръбския премиер.

Белин МАРТИНОВ, Рисунка

Иван БАРЕВ

Предсказание

ДЪЖДЪТ
повлече хукналото лято.
Утихна гръм.
Небето се снижи.
Загадката на древните личи
от седемцветието на дъгата.

ПОГЛЕДАЙТЕ

червеното, зеленото!
Един мъдрец ми казва,
че това е знак.
Ще щркнат билки и трева.
Не ще ни стигнат бъчвите за виното.

Символи

Минало, настояще и бъдеще -
едно явно кръстовище:
презумпция, конфронтация на ветровете;
пъпка и ксения - три утехи големи,
прокраднали в себе си нас и надеждата.
Натоварени с толкова многопосочни
размисли: с Езоповски проблеми,
с пъстроцветни събития
кървави - фокус, боготворен отпор наш
и именит водосвет във Вселената!

***

Тихо езеро - прозорец на рида.
Гъльбите пият нежност и вода.

Гъльбите пият горска хладина
и се бистри в тях зелена тишина.

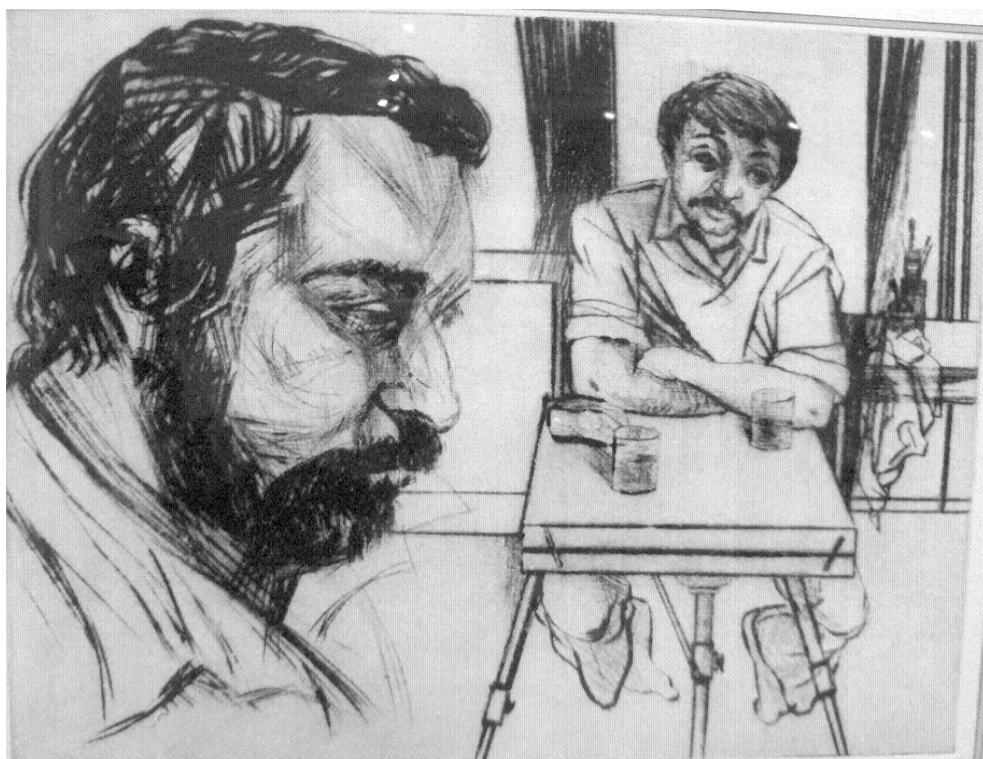
Тях ги вика стволът на една ела.
Гъльбите махват топло със крила.

Те са затрепели сини чудеса.
И от тях по-ведро става над леса.

Съдба, любов и сол

ЧОВЕКО,
ти винаги страдаш и падаш,
оръфан до болка,
в морето от скръб, полюшкан от срив.

ПОМНИ!
Нямаше ли я оная малката,
сигурна котва,
цял кораб, огромен,
би се разбил сред някой див риф!

Худ. Иван ДИМИТРОВ, Разговор с Белин

С ПЕНЧО СЛАВЕЙКОВ НА ГЛАВАТА

Реших да поразчистя претрупаната си библиотека. Често се затруднявах да намеря книгата, която ми трябва. По природа съм си разсеян и разхвърлян... Но истината е, че имах много книги, четени и препрочитани. Поразглеждах първите ми попаднили и се спрях на Валентин Разпутин – Избрани разкази, Стоян Каролов – Жрецът-воин (за Пенчо Славейков) и Избрано от Богомил Райнов. Все издания от около 80-те години. Знам, че е грехота да се изхвърля книга, а и въобще не си го мислех. Наскоро имаше празник „Стара Загора чете“, премина с голяма масовост (да не повярваш) и се надявах сега книгите да попаднат в добри ръце. Тръгнах по южната алея, водеща към първия баир на Аязмото, където са игрищата за бадминтон, пейките за отдых, чешмичката с тънка бликаща струйка вода, залата с кривите огледала, кафето... Но как да предложа книгите? Вървях нагоре, плувнал в пот. Досега не съм го правил. Месец май се случи изцяло дъждовен. Беше около 15 часа. Слънцето прежуряше, край него се кълбяха тъмни облаци. Въздухът беше влажен, а задухът стягаше гърдите ми. Спомних си, че преди време имаше една инициатива: „Прочети и остави на следващия.“ По парковете и градинките се оставяха интересни четива. Толкова интересни, че след втория, третия читател книгата изчезваше. Макар, че някои книги бяха привърани с въженца, прекарани през кориците... Тази идея ми хареса, макар и рискова. Нямаше хора ни пред мен, ни след мен, и оставил книга на първата пейка, като прошепнах: извинявай, бай Стояне. Обърнах се на малкото му име, защото приживе се познавахме и беше написал вътрешна рецензия за първата ми самостоятелна книга, която трябаше да излезе в издателство „Български писател“. За мое съжаление редакторът Михаил Берберов почина и ръкописът ми беше върнат от Иван Тренев с мнението, че са претрупани със стари и разписани за издаване ръкописи. Да съм изчакал... Имах и други книги на професор Каролов, но те бяха с автографи и не можех да се разделя с тях.

Продължих и след 50 метра реших, че трябва да спра и да наблюдавам кой ще я вземе. Не се задаваха хора и след като постоянно, продължих. Така в разстояние на 200 метра оставил и другите две книги – бавно ги полагах, със заглавие към алеята. И с извинение към авторите, макар покойници

вече. Надявах се книгите да намерят добри стопани. Излязох на площадката, видях свободна пейка, хвърлих мократа си риза и се изложих на първата слънчева баня за годината. Наоколо се въртяха ученици, други пристигаха отдолу по същата алея с учителките си. Носех вестник „Анонс“ и си направих шапка. Три-четири деца, покъсно разбрах, че са от четвърти клас, ми се примолиха да направя и на тях. Вестникът стигна за още три шапки. Гледаха ме в ръцете и сигурно запомняха направата. Децата поблагодариха и хукнаха към възпитателката си, която ги викаше, разтревожена от тъмните и гъсти облаци. След петнайсетина минути видях, че ризата е изсъхнала, облаци закриха слънцето изцяло и беше въпрос на минути да завали. Не носех чадър и тръгнах, за да изпреваря потопа, който щеше да се излее. Тези дни валеше така – по няколко пъти на ден, като за последно. Избързах и прибрах книгите, все още сухи, спасих ги. Засега.

Повторих сценария на следващия ден. Оставил ги на познатите места. И се поразходих, поглеждайки с едно око към моята духовна стока. По-големи деца щъкаха наоколо, смееха се, играеха. По едно време на групи тръгнаха към града. Вървях след тях на около сто метра. Наблизих първите места, където бях оставил книгите и с изненада и тревога видях, че първата е взета. Завляха едри капки, както предния ден, почти по същото време. Разбързах се надолу, вземах мимоходом останалите книги по скамейките. Настигнах две момичета. Може би бяха по на 12-13 години. Те подтичаха, смееха се. Радваха се на дъжд. Изостанах нарочно малко зад тях. Едното беше разтворило книгата на критика наполовина... и я бе сложило на главата си, придържайки я с една ръка. Е, помислих си, поне „Жрецът-воин“ ще я опази малко от дъждъ. Изпълнила е една от функциите си – утилитарна, би казал социологът. Пък може детето и да я прочете или част от нея да разгърне като се приbere. Бай Стоян беше, Бог да го прости, един сладкодумен критик. За разлика от някои от колегите си. Разказът му за големия Пенчо Славейков ще се хареса на момичето. Сигурен съм в това. Само да отвори, където и да е... То се изгуби зад ъгъла с Пенчо Славейков на главата, а аз, с мократа книжна шапка от вестник „Анонс“ спрях под едно голямо дърво, изчаквайки да свърши песента на дъждъ.

Продължих и след 50 метра реших, че трябва да спра и да наблюдавам кой ще я вземе. Не се задаваха хора и след като постоянно, продължих. Така в разстояние на 200 метра оставил и другите две книги – бавно ги полагах, със заглавие към алеята. И с извинение към авторите, макар покойници

Два разказа
от Йордан АТАНАСОВ

Шарж: Денчо НИКОЛОВ

ПО О'ХЕНРИ, НО НЕ СЪВСЕМ

Бяха на възраст около петдесет години и семейство над двайсет. Имаха син студент, който следваше в чужбина. В живота им и в любовта се породиха проблеми. Той носеше все по-малко пари в къщи, а разходите растяха, всичко поскъпваше. Но това не беше най-лошото, за което го кастреше жена му. Работите не вървяха и в семейното ложе. Използваше момента, когато „простатата го алармираше“ и подканяше половинката си да го направят. След като се увереше в готовността му, тя се съгласяваше любовната игра да започне. Лошото е, че с времето той взе да свършива все по-бързо, а тя да загръва все по-бавно. И по-дълго да пътува до оргазъма си... Конфликтът беше от явен по-явен.

„Аз да не съм надуваема кукла, че да ме ползваш набързо и хвърлиш настрихи – протестираше тя. Знаеш ли как се чувствам, цяла нощ не мога да заспя. Помисли си добре, стегни се или...“

Но понеже беше чел някои неща за Дядо Петко Славейков – един от известните ни просветители от Възраждането, се сети, че е почти същото – заплаха за даване „под наем нания етаж“ – писмо на жена му от Трявна – до него в Цариград, позабавил се по-дълго, поради творчески дела, а както говори мълвата, и заради бели ханъмски кълки... И това подействало – поетът се завърнал в Трявна бързо-бързо...

Но нашият герой си беше в къщи, на място и нямаше как да стане тази работа с „долнния етаж“ пред него. Понекога реална бе угрозата от изгонване или по-страшно – развод и прибиране на апартамента му.

Поиска да се стегне, но само

с искане не постигна нищо. След последното му фиаско, нещата взеха не обратима посока. Тя забрани повече да я докосва, взе си завивките и се премести да спи в другата стая.

Бяха хора образовани, културни, обичаха работата си: той – журналист в местния вестник, тя – в една от аптеките на „Кукарешков и син“. Дните минаваха с хладни и премерени отношения. Паритет. И мирно съвместно съществуване. Нито го паряса, нито го изгони от къщи, за негова изненада. Но те бяха все още млади. И може би тя таеше някаква надежда за сближаване.

Можеха ли да продължат заедно, макар и разделени по стаите? И трябваше ли синът им да разбере, че вече са отчуждени и безразлични един към друг? Може би заради него трябваше да направят жертва, колкото и старомодно да изглежда... Една съвременна жертва.

Наблизаваше Коледа. Щяха да бъдат отново сами в къщи, а синът – на купон с приятели. Така или иначе, поне тази вечер, трябваше да празнуват заедно. След аперитива, ордъврите, пуйката и тортата дойде ред на тържествената част... След пукота на шампанското и зъвна на кристалните чаши, всеки извади своя подарък. Тя – надуваема блондинка, грижливо опакована в малък кашон, той – един вибратор от най-новите с допълнителни екстри.

В близките няколко дни до Нова Година всеки изprobва подаръка си. В новогодишната нощ край отрупаната трапеза наред със запалените свещи и тържествените акорди грейнаха всеопрощаващите усмивки на лицата им.

Семейство беше спасено. Почти като в разказ на О. Хенри. Но не съвсем.

Худ. Иван БЕЛЧЕВ, Легнала фигура

Лилия РАЧЕВА

Лилия Рачева е родена в Русе. Завършила е българска филология във ВТУ "Св. св. Кирил и Методий", В. Търново. Работила е като репортер във вестник "Утро". Редактор е на отделите "Култура" и "Общество" в информационния седмичник на Североизточна България "Форум". Участвала е със стихове в сборниците "Пристанище на обич" (2001), "Розата" (европейско хайку, 2003) и "Неизбежни клади" (2005). Има и издадена стихосбирка "Шепотът на душата" (1999). От 2010 година е член на Световната хайку организация – Япония. Хайку тристиания има публикувани в Simply haiku, Mainichi Daily News, Asachi.com, LiterNet.bg.

ХАЙКУ

Неуморен скитник,
вятърът лудува
по улиците.

Черните врани -
разпилияна броеница
в снежното утро.

Под моя прозорец
спорят врабците
за коричка хляб

Замръзнало езеро.
Сива тишина
в бялата пустош.

Графитен сън,
клоните тръпнат,
окичени в бяло

Ледено скерцо,
вятърът свири
на медните чанове.

Привечер -
врабците заспиват
с мечтата за лято.

Капчукутът
не спира да плаче,
остана сам.

Пристрастяване,
лилаво цвете
шепти на прозореца.

Дъхава утрин,
пищни ябълки
поздравяват изгрева.

Синя тишина,
Вечер нотите танцуват
в ритъма на валса.

Джаз в галерията,
саксофонистът свири
цветни картини.

Иглика ПЕЕВА

Иглика ПЕЕВА е радиожурналист, автор на 15 книги, между които сборник с драматургия, фентъзи и ръководства по нумерология. Пиесите ѝ са поставяни в театрите в София, Русе, Варна, Монтана и Перник. Има национални награди за журналистика, поезия и драматургия. Нейни произведения са публикувани в националния печат, Германия, Франция, Унгария, Турция, Сърбия, Русия и Полша.

Небесен хляб

Душата ми
под стъпките ти пари -
извива писък,
онемял от болка.
А чувствата -
избухнали китари -
по нестинарски тъпчат в изнемога.
Недей! Не говори!
Не подценявай
интелигентността ми!
Нито своята!
На пет стотинки
да не се развалиме.
Да се погледнем с обич!
Още можем.
Ще овършеят дните ни
конете
на дневните ни подивели чувства.
А утре
пак ще срещнем Боговете
и с тях ще седнем кратко на закуска.
Кафето с две цигари ще изпиеш.
Кафето с мяяко ще си просветлея
и мед ще сложа – утринна магия -
денят по-сладък в мене да запее.
Зърно ще дам на чакащите птици.
Косите на липата ни ще среша
и ще се хвърлят в облачната нива -
нов хляб да сея –
пак за Боговете.

***

Аз съм оная,
която танцува
в жаравата на мечтите ти,
тази, която отнесен бленуваш,
додете те свалят жените.
Аз съм
смехът и полуанфасът,
дето те дебнат в тълпата.
Аз съм,
която взривява съня ти
и от лаптопа те стряска.
Тази съм,
за която си мислиш:
„Тя ми е като дишане!”,
ала съм всъщност това, от което
спира дъхът ти неистов.
Аз съм
вградената сянка в темела ти,
дето ти пречи да работиш,
примка незрима,
от която със сигурност
изобщо не щеш да бягаш.
И не ми стига,
че ти докарвам аритмия,
и пеперуди в stomаха,
ами съм твойто
пиянство без вино,
зашпото ти взех
душата!

Анита КОЛАРОВА

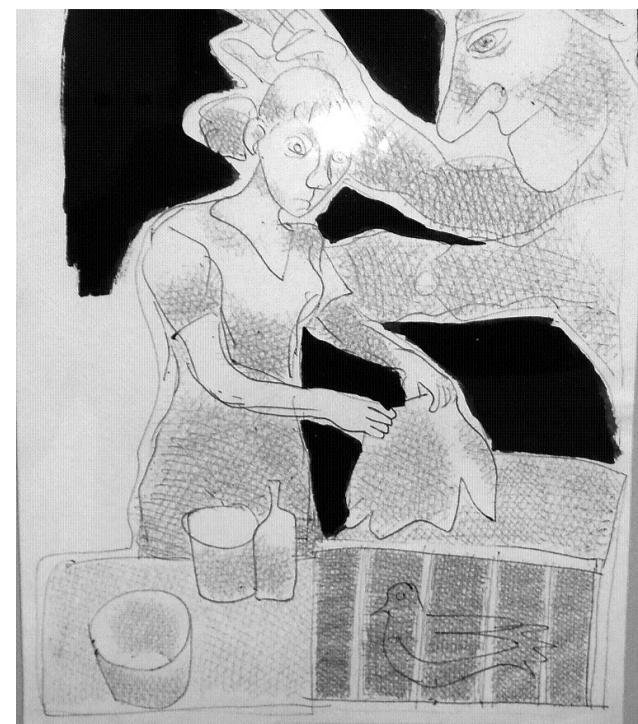
Анита КОЛАРОВА е родена в Русе. Завършила е СУ "Св. Климент Охридски". Работила е като библиотекар, журналист на свободна практика и учител. Била е кореспондент на в. "Български писател", в. "Словото днес", редактор на сп. "Пристан", в. "Палитра". Публикува поезия, литературна критика и публицистика в регионалния и националния печат. Била е председател на Дружеството на писателите в Русе. Автор е на книгите: "Между две светкавици", 1991, "Фашиалис", 1994, "Слизане от кръста", 1997, "Този шепот в мен кънти", 1997, "И падах, и летях", 1999, "Присънци стъпват на пръсти", 2000, "Писма на кленов лист", 2002, "Кибриести клечки" /сатира/ 2003, "Дете за празниците", 2004, "Подводна археология", 2007, "Изпепелените ябълкови градини", 2008 и др., и електронните книги "Селски плет и градски дрехи" и "Ex, Канада". Член на СБП.

ИДАТ ВИСОКИ ВОДИ

бягайте
слаби плавателни съдове
идат високи води
котви хвърлете
за дълго в лиманите
връзвайте възли
платната свивайте
плуйте си в пазвите

идат
високи
води

***
докато времето подготвя новината
тръгни и разминирай връзките
помежду себе си и улицата
историята
едни я преживяват
а други изучават по учебници...

Бelin МАРТИНОВ, Рисунка

КАРТИНА В ЧЕРНО

Пак привърших боите в палитрата.
По принуда рисувам във черно.
Към платното ми гледате странно
и извръщате поглед встриди.
Уважаеми, вие не гледате!
Или, гледайки, просто не виждате/

Знам. Проблемът ви не е оптически.
Не обичате черния цвят.

Простете, но той
е класически!

ЗВЪНАРНА

На жената,
която биеше камбаните
на храм-паметника
„Св. Александър Невски”,
именуваща се Мария

Изкачвай се.
Възземвай се високо.
Издигай се на ангелски крила
напук на пукящите кости
на мъртвилото.
Там - горе чака куполът - поднебие
и пази от ръжда и смърт
камбаните
благословена да им е патината...
Ти знаеш колко тежки са камбаните
и колко сила трябва да събудиш
заспалото спокойствие на навика,
затворил с катинари всички празници.
Обичай ги, носи ги във сърцето си
със свята пот разлюшкай гласовете им,
със топла вяра им поддържай исото –
по-често се изкачвай във звънната,
звънът им ясен нека сбира людете,
зашпото по света се разпиляха...

***
проклятието се предава със кръвта
аз ту потъвам
студен и остьр вятър ме отнася
виждам как се изпарявам
като сън от сянката си да избягам
ту изплувам
неочаквано внезапно
с ръце освободени от въжета

поднасям си простор
сред древни амфори и кораби потънали
край речни водорасли
и сирени на влекачи...

но акостирам винаги във себе си

Belin МАРТИНОВ, Рисунка

Галия ПЕНКОВА**ИСКАШ ДА ТИ ГОВОРЯ ЗА ЛЮБОВ**

Говори ми за любов!
Когато пчелите заспиват ще полегна в тревите
ще сънувам за теб сънищата им
те сънуват безкрай.
Говори ми за любов!
Ще се спускам в потоците рано
в мъгливата утрин
за да нося хлад за страстта ти.
Говори ми за любов!
Де стана прашец от цветеца,
вледан в земята
специален екстракт за сърцето ти.

КАК искам въздуха край теб да бъда,
невидимо да те обгръщам
да вдишвам и издишвам всяка твоя гълтка
и тихо да те проследявам.

Как искам да съм пътища, които извървяваш
пейзажите, които погледът ти гали
вода, в която се потапяш
земята и тревата, в която лягаш.

Как искам да съм хората, които срещаш
така гласът ти все до мен ще се докосва
ще виждам как се смееш и тъгуваши
как те променя всяка нова среща.

Как искам самотата ти да бъда,
която вечер тайно се прокрадва
очите ти, които гледат тъмнината
ръката ти, която чака.

Как искам твоята любов да бъда,
като припламваща жарава
вълна от топлина и нежност
по кожата ти бавно да раздвижвам.

Как искам да съм силата, която ни събира
животът, който ни разделя и издраска
как искам да съм онова прекрасно място,
което приютява.

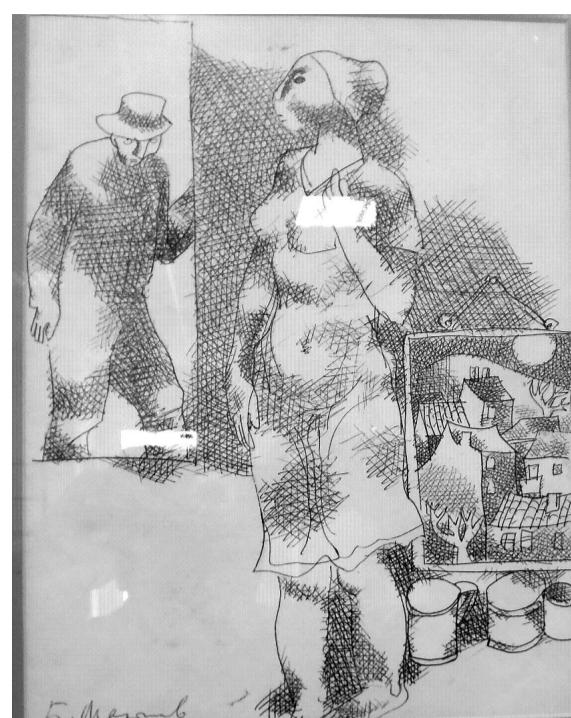
САМО усещам как изгарям
как потъвам,
когато прекосявам страстта си.
Огньове танцува
пристъпвам в жарава
приближавам до теб моето тяло
не виждам
не чувам
тъмна се люшва косата ми.

Само усещам как изгаряш
как потъваш в мен
как изчезваш в страстта ми
как притихваш от страх
как заспиваш и сънуваши раздялата ни.

Само усещам как си тръгваш в ноцта
как си тръгвам в ноцта
не поглеждаш назад,
все едно ме е нядало.
Но аз ще вляза в кръвта
в мисълта
ще пулсирам в тялото ти.

Бelenin MARTINOV, Рисунка

Ники КОМЕДВЕНСКА**ЧЕСТНА ДУМА**

Честна дума, любими мъже,
честна дума ви давам в очите:
няма вече да бъда въже,
дето нощем ви беси душите.

Ще съм толкова много добра,
че и ангел дори ще засрамя.
Без капризи и без номера -
само смях и обичане само.

Всяка сутрин ще ставам във пет.
Грим и маски? Не! Няма да има!
Две целувки, кафе и омлет -
съвършената ваша любима.

С този поглед, загадъчно мил,
кой, кажете, до мен ще е тъжен?
Честна дума на Първи април!
Да се пръсна от смях, ако лъжа!

ДЪРВО ЗА ОГЪН

Вече нищо не давам. И нямам какво -
лист по лист - разпилях се направо...
И стърча на баира - чепато дърво,
ни за плод, ни за сенчица ставам.

И не спират изгубени птици по здрач
да нощуват по голите клони.
Само северен вятър - ръка на палач,
от сърцето ми спомени рони.

За такива самотници - само сатър!
Няма друга възможна отплата.
И се моля насын - Бог дано е добър,
някой блуден секач да ми прати.

Да е бил и преходил по целия свят,
но не вкусил такава магия.
И измързнал от студ, и изсъхнал от глад,
във душата ми брадва да впие.

Без да пита коя съм, къде и какво,
да забрави и дом, и съпруга.
Господ сам го е казал - чепато дърво
топли тъй, както никое друго.

МИЛА МОЯ

Не, недей ме прегръща за сбогом -
дотежа ми от тези раздели.
Ти не искаш, аз вече не мога
да те гоня по облаци бели,

да ти четкам до синьо небето,
с уморени недели да споря.
Всичко дадено вече е взето:
две целувки, кръгом и нагоре!

Преслава МИЛУШЕВА**Целувай**

трапчинките отлясно.
Разходи ги тия устни,
утоли ми жаждата.
Усмихни ми се
през пръсти
закачливо и наивно.
Спри да бъдеш силен,
миг ми дай,
силна аз да стана.
Да те завия аз,
да те гледам как заспиваш.
Играе ми се с мисли,
с блясъка в очите.
Нахрани ме
с думи сладки.
Говори ми за света,
за теб,
за нас...

* * *

Някой някъде в някого влюбен е,
а някой някъде тихо римува.
Спомени никакат се,
някога някъде ти ме рисува.
Обич да бе,
когато някога някой тебе сънува.
Някога каза ми,
че помниш ме още
и сърцето ликува.
При спомена прост
за думите никакви,
някога някога все още
мечтите бленува.

И без теб се живее! Не смятай,
че не мога да бъда жестока!
Дотежават ми малко крилата,
но сами си избират посока.

И недей ме разплаква! Не бива!
Всички сълзи по тебе съм скрила.
От любов се умира красиво...
Но животът е двойно по-силен!

Ще се вкопчи във мен, ще залепне -
полудял от любов, неприличен,
и от тъмно до тъмно ще шепне:
"Мила моя, до смърт те обичам!"

АМНЕЗИЯ

Септември си тръгва. Последният намек за лято
поема нагоре и вече превала баира...
А долу се пълзга самотното време, когато
животът узрява, поема си дъх и умира.

Небето е синьо. Но синьото вече е голо
и сутрин студът по лицето му драска и чопли.
Листата се ронят и бавно се спускат надолу,
където пръстта си прибира змиите на топло.

И не че е тъжно - светът се търкаля, не спира,
пиле си дните с куража на сетен бездомник,
отдавна разбрали, че животът съвсем не умира,
а само заспива дълбоко. И нищо не помни.

Напролет ще хукне, изпънат и здрав като камък,
ще погне стадата надолу, задъхан и потен,
дори не усетил, че всъщност умиране няма,
а само забрава за всички предишни животи.

ОГЪН ЖЕНА

На Руми Николова

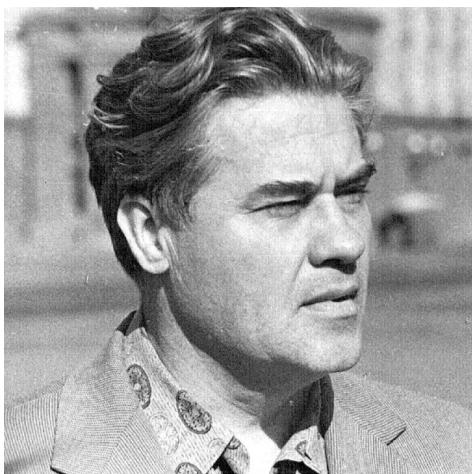
Тя е огън жена. И залитат мъжете след нея
като пъста по пладне, изплезили морав език.
Под краката ѝ сочни самата земя се люле,
под полите ѝ вятърът пълзга ръце на мърсник.

Тя е огън жена. И минава, и всеки я иска,
и процежда през зъби, че дяволът денем е бял.
Но от всичките тези мъже на кого ли му стиска
да захвърли на пътя добрия домашен морал.

Ти се чудиш защо е сама тази дива фурия,
дето пълни до пръсване гладните мъжки очи?
Ако смееш, иди! Докосни я с ръце! Целуни я,
да усетиш горено от обич как страшно горчи.

И какво от това, че и Господ дори се извръща
да я гали с очи като луднал по клоните цвят -
от очите ѝ лумват в пожарища хора и къщи...
Тя е огън жена! Най-самотната в целия свят.

ПЛАТОН ВОРОНКО: „ПОЕЗИЯТА Е ОСОБЕНО ТВОРЧЕСТВО...”

/ от стр. 12 /

През целия път до правителствената болница на Украйна, в която той се лекувал от известно време, аз си мисах за нашето запознанство, станало през есента на 1969 г. в Творческия дом на Съюза на българските писатели в Хисаря. Опитах се да си припомня образа му: среден ръст, матово лице, живи очи, които гледат добродушно събеседника. Възстановил си някои от чертите му, аз се връщах към нашите разговори, които не бяха един и не бяха два. Помня, че през онай есен, която беше топла и ласкова, си обещахме да си пишем често, ала обещанието остана неизпълнено – разменихме си само по няколко писма. И подир тях се заниаха години, през които се интересувах от неговото забележително творчество и следях каквото можех.

Някъде прочетох, че е издал повече от 30 поетични книги, че по време на Великата отечествена война бил командир на партизански отряд в прославеното съединение на легендарния генерал Ковпак, че работил в Москва като шофьор на поливачни коли и единвременно се учи, че от много години е депутат във Върховния съвет на Украйна, че..., но нека не изреждам повече.

В късен октомврийски следобед, ведно с мои и негови приятели – украински поети и българи, отивах на нова среща. Тя беше уговорена по телефона. Може би за това, когато отворих вратата на болничната стая, Платон Воронко беше вече готов. Той тутакси предложи да излезем на двора, за да не нарушаваме тишината на медицинското заведение. Само след минути се озовахме в двора, който всъщност не е двор в познатия смисъл на думата, а огромен парк, с дървета, с великолепни тревни ивици, с алеи и скамейки. Седнахме. Заприказахме се. То се знае, че първите думи бяха за онази хисарска есен, за времето, което ни е променило, и аз забелязах, че промяната у Воронко не беше кой знае каква. Той е все с онова мъжествено матово лице и с ония добродушни очи, които казват много.

– Откога начева Вашият интерес към България и нейната литература? – с този въпрос, който можеше да му постави всеки на моето място, се опитах да се откъсна от миналото и да дам някаква насока на нашия нов разговор.

– Ще Ви призная, че някога България беше за мене само дума от географския речник. Нищо повече. Но в живота ми се случи да се запозная и сближа с български студентки и студенти, които като мене се учеха в литературния институт „Максим Горки“. Днес техните имена са известни не само у вас, но и у нас: Блага Димитрова, Георги Джагаров, Димитър Методиев... Те често ми разказваха за своята страна, за някои значими български писатели, за съпротивата срещу фашизма. И така, полека-лека, от дума в географския речник България ставаше за мене страна, красива и близка. Още през онези години, прекарани в института, у мене се зароди желанието един ден да я видя с очите си. И това ми желание се осъществи. През 1950 г. с неколцина съветски писатели пристигнах в България, за да участвам в честването на стогодишнината от рождението на Иван Вазов. На път за Вашата родина разказвах на колегите си онова, което бях научил от Джагаров, от Методиев... И те ме слушаха

със захлас. Стигнахме до София. Посрещнаха ни сърдечно – стари и нови приятели. След първите им въпроси: „Как пътувахте? Какво ново при вас?“, побързах да им кажа следното: „Драги приятели, ние ще имаме много срещи, знам, че за това сте се погрижили, но бъдете така добри да ме запознаете най-напред с бивши български партизани.“ Тогава те се засмяха и ми отвърнаха: „Бивши партизани ли? От тях има и сред нас.“ И се запознах с един, с друг... После се зареди пътуване с автомобил до едно, до друго място. И аз видях с очите си колко хубава е България. Помня, че прекарахме няколко дена в Евксиноград. И така се случи, че там един ден се запознах с Тодор Живков. Още тогава разбрах колко непосредствен и земен човек е той. По-късно Живков ме покани на гости в Правец. Влязох в досег и с родителите му.

Та, преди доста години бях за първи път в България. И още тогава тя завинаги превзе сърцето ми със своята земя, със своите зелени планини, със своята древна култура. И разбира се, с населението си.

В този миг край нас премина мъж, леко приведен. Като съзря събеседника ми, възклика:

- Платон Никитич, и ти си тук!?
- Както виждаш.
- Че откога?
- От двадесетина дни.

Преминаващият край нас човек насочи очи към мене и на мига рече:

- Оставям те. Имаш гост. – И като даде знак за извинение, той се отдалечи.

Секнал за минута, разговорът ни потече отново. Поетът продължи:

- След тази моя първа среща с България последваха и други срещи. Аз постъпих на работа в Комитета за съветско-българска дружба и това разширяваше връзките ми с българите. И днес, когато разговаряме с Вас, си мисля, кога ще мога пак да посетя родината Ви, че съм малко болни. Може би това ми пътуване ще бъде за последен път...

- Не говорете така. Вас Ви чакат още много пътувания.

- Чул Ви Господ!
- Кажете ми, Платон Никитич, кои бяха първите български автори, които преведохте?

Воронко се опита да уточни:

- Аз не съм от групата на украинските поети, която активно превежда. Досега съм превеждал: Блага Димитрова, Димитър Методиев и още някои...

Вашият въпрос ме кара да Ви кажа нещо, което и друг път съм казвал: поезията е особено творчество, което трудно се предава на друг език. Зная добре, че вълшебството и магията на поета не могат да се покажат от преводача. Каквото и да се прави, оригиналът си остава оригинал. Нищо не може да го замени.

Макар че съм превеждал малко Ваши поети, аз съм писал много за България. В написаното е моето отношение към тях. Разбира се, можех да преведа много повече, но... Ако все пак събера всичко за страната Ви, което съм сътворил, то би изпълнило един голям том.

- Сътвореното от Вас за моето Отечество в значителната си част е известно на Вашите приятели и читатели у нас. Множество негови страници са в стихосбирката „Драги другари“. Кажете ми, как се роди идеята за тази книга? Къде бяха публикувани най-напред някои нейни части?

- Трябва да Ви призная, че при всяко мое гостуване в България, аз пишах стихове за нея. Създадох творби за Вапцаров, също преведох нещо от него. Написах и поема за великия българин, която нарекох „Двубой“ – така, както е кръстено и едно негово знаменито стихотворение. В поемата се опитах да покажа не онова, което се е случило с него, а неповторимият му образ на поет и борец. Това се беше врязало в съзнанието ми, и когато срещнах майка му, баба Елена, и когато слушах други да ми разказват за барда.

Както знаете, поемата ми не е преведена на български език. Причината за това е, че аз се отдалечавам от биографията на великия мастер на стиха и революционер.

Тази творба печатах за първи път в нашето сп. „Отчество“, а също я включих в книгата

си „Драги другари“. Поемата има около 1200 стиха. Аз създадох и поема за Левски – тя е известна на българските читатели от превода на Димитър Методиев. Как стигнах до идеята да я създам? Най-общо казано, от допира си с България. Помня, че отидох в Карлово, също в някакъв манастир и там една монахиня ми разказа за Левски като за неземен човек. Нейният разказ ме удиви. Аз се замислих за неговия образ. Той се възли в душата ми и полека – лека се роди творбата.

- В тоя ред на мисли бихте ли казали и за цикъла „Хисарска тетрадка“ – как се зароди пътът твой?

- Ами в България се зароди, а беше изпълнен, ако мога така да се изразя, в Киев. Цикълът съдържа стихотворения за видни ваши творци: Елисавета Багряна, Георги Караславов, Георги Джагаров, Иван Давидков, Найден Вълчев и още някои...

- Сред тях е и Александър Димитриевич Кетков, Вашият добър приятел, преводач от българска литература.

- Да, там попаднах и аз, но по погрешка – намесих се в разговора на Кетков.

Платон Воронко махна с ръка, също поясни глумливо:

- Нищо, в поезията и такива грешки биват...
- Напоследък над какво се трудите, Платон Никитич? Какви теми обсъбват вниманието Ви?

- От известно време почивам. А сега пък се лекувам. Не много отдавна излязох четири тома от съчиненията ми.

- А за любовта няма ли повече да пишеш? – подхвърли му Александър Кетков.

Като се засмия широко, Воронко отвърна:

- Буду, дорожай, буду! – Също той зае сериозна поза и нареди дума след дума за поетическото изкуство:

- Според мене поезията е такова творчество, че за нея няма никакво значение количеството. Често си мисля: ако от един поет остане едно стихотворение, това е добре; ако от него остане дори един стих, пак е добре.

За да подкрепи своето съвращане, събеседникът ми си послужи с примери от световната и от руската литература. И всеки от примерите му беше убедителен. Не можеше да му се възрази. И успял, че разговорът ни става дълъг, побърза да се самоуокри:

- Аз май се пооплеснах. Защо не ме спирате? И така, накрая чуйте ме какво пак ще Ви кажа за България, колега Васевски.

- Да, слушам Ви.

- България е неотделима от мене. От мене като поет и гражданин. И сега виждам нейните поля и реки, небеса и планини. И гостолюбивите люде, които я обучат повече от мене. Дано да е живот и здраве да бъда пак сред тях! Затова на раздяла ще река: До нови срещи!

- До нови срещи, Платон Никитич!

Когато се отдалечихме от него, той дълго ни маха от портала на болницата. По обратния път към Киев у мене звучаха непрекъснато думите му: „До нови срещи!“

Камен ВАСЕВСКИ

Превод: Цветан АНГЕЛОВ

P.S. Това смесено интервю взех от именития украински поет и българист отдавна, още, когато беше жив. Първият му вариант излезе във вестник „Макове“, а също, допълнено и обогатено, го включих в десети том на моите избрани произведения (Вж. Камен Васевски. „Платон Воронко: поезията е особено творчество. Други думи“, том 10, С., 2011, БЛ, стр. 47-52 - К.В.).

В края на миналата година се навърши едно столетие от рождението на свидния приятел на България. Нека си спомним за него. С тази цел предлагам на читателите на в. „Литературен глас“ тая творба, позната някои изменения с днешна дата K.B.

Платон ВОРОНКО

ЛЕБЕДОВ ПОЛЕТ

**В седен час дали запява всеки,
аз не знам,
но той запя тогаз...**

**Дух стайл, стихни в тревите меки,
щом прелита лебедът над нас.**

Хрип-хрип...

С хрип на кожа, над степта ни

мах отмерват белите крила.

**И ловците - „зли островитяни“ -
спотаяват всяка мисъл зла.**

Хрип-хрип...

Не, това не е хриптене.

**В струните на речния камъш
удря вятърът, цигулка стене**

и Чайковски лъхва изведньж.

Четири -

пред тебе се вестяват

лебедчета с дивна красота

и по хълма в росната отава

сякаш пак възлиза младостта.

Сякаш идва -

пак да те целуне

милата от оня първи миг

и предвкусваш творчески унес

в края на един живот велик.

Но вдигни очи.

Плющят крилете -

бели знамена на порив чист.

Хрип-хрип...

Свят сънуван, мимолетен

спуска песента от модра вис.

Пабло НЕРУДА, Чили

СТИХОТВОРЕНІЕ ДВАДЕСЕТО

Тази нощ аз мога да напиша стихове най-тъжни.
Например да напиша: „В ноцата звезди примишват
и в синьото треперят далечните планети.“

А вятърът небесен кръжи в ноцата и пее.
Тази нощ аз мога да напиша стихове най-тъжни.
Обичах я. Нарядко тя обичаше и мене.

И в нощи като тази в прегръдките ми беше.
Целувах я безбройно под небеса безкрайни.
Обичаше ме и понякога аз също я обичах.
Създадени за обич бяха очите ѝ големи, замечтани.

Тази нощ аз мога да напиша стихове най-тъжни.
Да мисля, че я нямам, че вече я загубих.
Безкрайна нощ да слушам, без нея – по-безкрайна,
В душата ми стихът да падне както роса в ливада.

Какво че любовта ми не съумя да я опази?
В ноцата звезди примишват, а тя не е при мене!
Това е всичко. Надалеко някой пее. Надалеко.
Душата ми не е съгласна, че я изгуби вече.

Очите ми я търсят, сякаш за да я погалят.
Сърцето ми я търси, а тя не е до мене.
Все съща е ноцата, със същите белеещи дървета,
но ние оттогава не сме едни и същи.

Не я обичам вече, да. Но колко я обичах!
Гласът ми вятър търсеще – слуха ѝ да докосне.
На друг ще са сега, а не на моите целувки –
гласът ѝ, светлото ѝ тяло, очите ѝ безкрайни.

Така е, да. Не я обичам вече. Но сякаш я обичам.
Тъй кратка любовта е, забравата – тъй дълга!
В нощи като тази тя в прегръдките ми беше.

Душата не приема, че не е моя вече.
Макар че сетна болка сега ми причинява
и стихове последни на нея посвещавам.

От испански: Ботъо БУКОВ

„ДРАГИ КАМЕНЕ, Александър Кетков ми предаде, че сте превели мои стихове на български език. Много Ви благодаря!

В отговор на Вашата молба изпращам моя снимка. Желаю Ви големи творчески успехи!
Сърдечно Ваши: Платон Воронко“

Това лапидарно писмо на украинския поет и преводач на художествени произведения от българската литература не е датирано, но плика му носи пощенското клеймо – 16.IV.1970. Точно тази следа насочва към времето, когато е тръгнало то от Украйна за България.

Стиховете, за които ми благодари авторът им, че съм ги превел, са публикувани във в. „Сливенско дело“, бр. 52 от 5 май 1970, стр. 4. Те са кратки, и то не обемист цикъл, а само две творби. Едната е посветена на великата поетеса Елисавета Багряна, а втората – на личния ваятел на мерената реч Найден Вълчев. Не предлагам тяхното препечатване, защото излишно ще натоваря читателя с още редове. И друго, по-важно – намирам преводът си за недобър.

Казал това, следва да кажа и потребното, свързано със сгъстено написаното епистоларно свидетелство на Платон Воронко: аз изпълнил молбата му – изпратих до Киев не един, а три екземпляра от в. „Сливенско дело“ от указания вече брой. Ако архивът на знайния българист не е разпилян след кончината му, настъпила през 1988 г., те навярно са там, разбира се ожълтени от безпощадното време. Творбите му, обединени от наслова „Две посвещения“, се придвижват от негов звучен фотографски портрет. Снимката съм спасирил в личната си документация и сега без трудност я взех оттам и я предоставям на „Литературен глас“. Така почетта ми към прославения поет и преводач става пълногласна.

В неизвестното досега писмо се споменава името на Александър Кетков. Кой е той?

Този човек е далечен потомък на сливенци,

Пабло НЕРУДА - 110 години

ИЗ ПРАХТА НА ВРЕМЕТО

Вестник „Софийски университет“ в брой 13-14/21.5.1962 помества неподписана следната бележка:

РЕЦИТАЛ НА ПАБЛО НЕРУДА.

На 15 май професорите, преподавателите, студентите от Софийския държавен университет „Климент Охридски“ и много граждани посрещнаха скъп гост, световно известния чилийски поет, лауреат на Международната Ленинска награда и член на Световния съвет на мира Пабло Неруда.

В своето изказване между другото той заяви: „Много са нещата, за които можем да говорим тук, но не би ни стигнало времето. Затова по-добре да говорим чрез поезия. Днес ще се четат стихове на испански и на български, някои без превод. Но ще дойде ден, когато цялото човечество ще се разбира на един език, аз вярвам в това“.

Поетът прочете откъси от поемите „Беглецът“, „Да се събуди дърварят“ и една от своите първи творби – Любовна поема № 20“. С голям интерес бе посрещната поемата за освобождението на Куба.

Накрая Пабло Неруда топло приветства българската младеж и ѝ пожела да се бори за победата на социализма, за изграждането на новия живот. „Искам – каза той – да ме запомнят като приятел на младежта“.

Каква е ползата от изровеното ситно писанийце, защо го вадя? Пабло Неруда е нобелист, за нас не е без значение да сме наясно кога точно е бил тук и къде изнесъл е поетичен рецитал. Научаваме

и заглавия на творби, прочетени от латиноамериканеца. Въпросът „Пабло Неруда и България“ стои не пипнат и настоящата бележка би влязла в него. Той би обхванал всичко, що сме превели от книжовното му дело, коментари, лични връзки с нашенци, в отечеството ни, а също извън пределите му, а и чилиецът като преводач на (част) Гео Милевия „Септември“, тоже всякааки позовавания върху българското. Затуй превеждам трите долни откъса, попаднал ми без ни най-малко да съм изчерпал подадки за досяганията на Пабло Неруда о България.

Между тия недодялани, дървенци, злочинци, неспособници и пропаднали, бяха или са комунисти мъже като Максим Горки, свръхчовеци като Гагарин и първите космонавти, конструктори на самолети като Туполов, учени като Жолио-Кюри, художници като Пабло Пикасо, Анри Матис, Фернан Леже, гобленисти като Лорса, стряскащи артисти като Пол Робърн, писатели като Анатол Франс, Анри Барбюс, Владимир Маяковски, Луи Арагон, Пол Елюар, Бертолд Брехт, Мариатеги, Сесар Валехо, политици като Ленин, Георги Димитров, Антонио Грамши, Хо Ши Мин, Луис Емилио Рекабарен

(Из „Друга книга на Володя“, предговор към „Гражданският занаят“, Володя Тейтелбойм, 1973, изд. „Насименто“.)

По някога идват ми безконечни списъци с думи, за чийто смисъл ме питат българският преводач, или китайски, или италиански. Какво ще рече копиуе? Какво ще рече лойка? Какво ще рече Поблете?

(Из „Нешо за моята поезия и моя живот“, сп. „Аурора“, бр. 1/7.1954; Неруда е прочел текста на втората конференция от поредицата „Моята поезия“, уредена в Чилийския университет на 21.3.1954.)

Заповядаха на Чили да не търгува с Азия, да не говори с Прага, ни с Краков, средоточия на древнейша мъдрост, ни да познават Полша, ни Унгария, ни България, ни Албания, да не гледат прекрасните звезди на Ленинград.

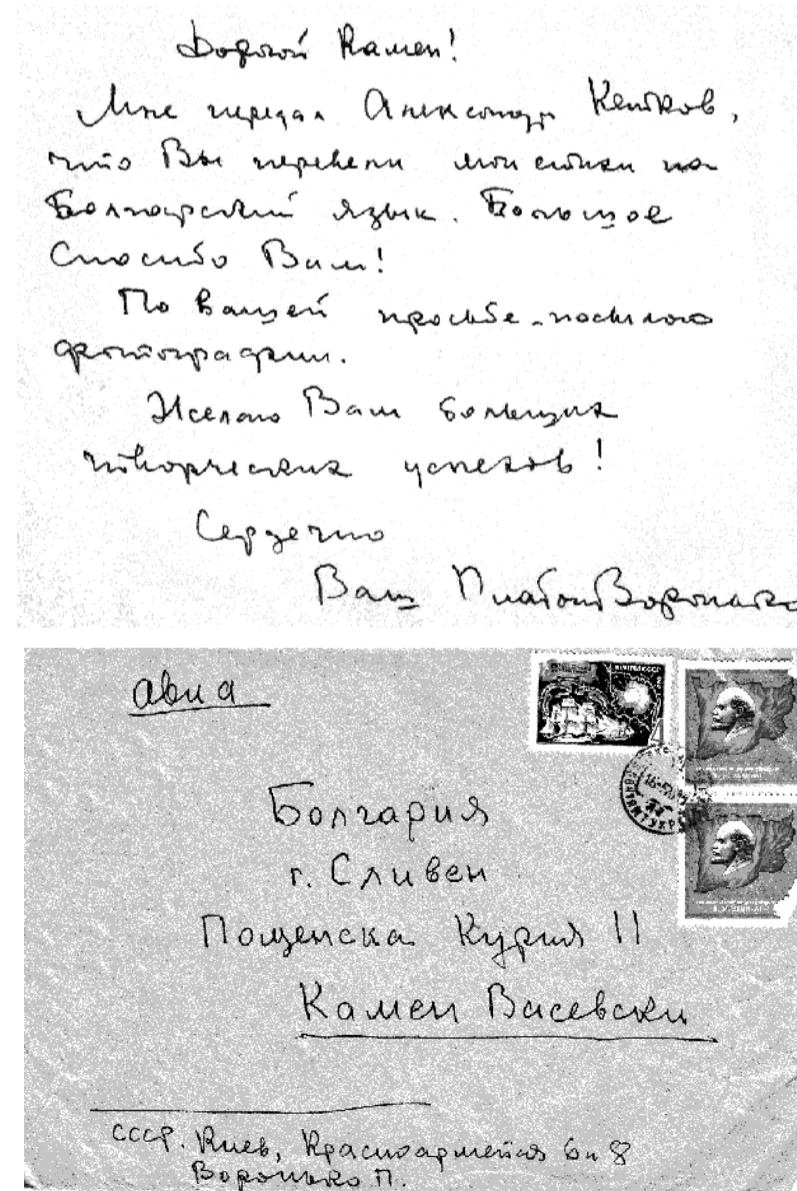
(Из „Моят поздрав към Габриела“, в. „Ел Сигло“, 12.9.1954, Сантяго де Чиле; текстът се отнася за Габриела Мистрал.)

И трите откъса са поместени в т. IV от Нерудовите „Пълни съчинения“, 2001, изд. „Галаксия Гутенберг“, Барселона. Макар съвсем незначителни, те принадлежат към недокоснатата многократна свързаност на големия поет с отечеството ни любезно и е хубаво да бъдат в наличност, белким някой някога (кога?) се прильже да разгледа всичко, приобщаващо го към България.

Румен СТОЯНОВ

*100 години от рождениято на украинския поет и преводач
Платон ВОРОНКО*

**КРУПЕН ПРЕДСТАВИТЕЛ
НА СЛОВЕСНОТО ИЗКУСТВО**

преселили се в Украйна след успешния поход на Княз Дибич (Дибич Забалкански), донесъл кратко избавление на отечеството ни от Османското през войната срещу Турция (1828-1829).

Александър Димитрович владееше блестящо български език, превеждаше на украински произведения на Елин Пелин, Йордан Йовков, Емилиян Станев, Георги Караславов, Димитър Димов... Той съставя на украински език антологията на българската поезия „Светлина над България“.

През 1931 г. Кетков се включва в българската секция на Общоукраинския съюз на пролетарските писатели (ВУСПП), създадена от Крум Кюляков, Марко Марчевски, Петър Аджаров и други.

Журналист, преводач и общественик, родилият се през 1907 г. Александър Кетков, умира в Киев през 1991-а, оставяйки подире си ярка следа на духовно извисен мъж.

Когато беше жив, начесто-начесто посещаваше България. Неведнъж е бивал и мой гост в Сливен. Топлота и същинско другарство свързваше Александър Димитриевич и Платон Никитич Воронко. Техните отношения останаха непомрачени до края на дните им земни. Това е поучително за нас, все още живите, които ги познаваха и които погребаха неедно приятелство, обзети от буйна политическа страст.

Краткото писмо на видния украински майстор на словесното изкуство подсказва и това – каква извънмерна загуба сме претърпели след Нежната революция с желязната пета, наченала леточисленето си на 10 ноември 1989 г.

Камен ВАСЕВСКИ

/ на стр. 11 /